

№ 06 (196)
МАУСЫМ 2024 ЖЫЛ

АІВҮН

Республикалық әскери-патриоттық журнал

SARBAZ.KZ

МАЗМҰНЫ:

ШЫҒ-ФА МҰШЕ
МЕМЛЕКЕТТЕР БАСШЫЛАРЫ
КЕҢЕСІНІҢ ОТЫРЫСЫ 4

ТМД ҚОРҒАНЫС
МИНИСТРЛЕРІНІҢ КЕҢЕСІ..... 10

«АЙБЫН» X ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ӘСКЕРИ-ПАТРИОТТЫҚ
ЖАСТАР ЖИЫНЫ..... 12

БЫТЬ МЕДИКОМ -
ОСОБАЯ МИССИЯ..... 14

«ДАЛА СҰҢҚАРЫ-2024»:
УЧЕБНО-БОЕВЫЕ ЗАДАЧИ
В ГОРНОЙ МЕСТНОСТИ..... 18

ТУМАСЫ БӨЛЕК ТҰЛҒА..... 22

ЕЛДІГІМІЗДІҢ БЕЛГІСІ 26

НАДЕЖНЫЙ РЕЗЕРВ АРМИИ ... 30

ҚОРҒАНЫС МИНИСТРЛІГІНДЕ
ЖУРНАЛИСТЕРГЕ ҚҰРМЕТ
КӨРСЕТІЛДІ 33

ҚАРА ШАҢЫРАҚТЫҢ
ҚАДІРЛІЛЕРІ 34

ӨМІР ИІРІМДЕРІ..... 36

ЖУРНАЛИСТ МАМАНДЫҒЫН
МАҚТАНЫШ ТҰТАМЫН 37

ФОТОРЕПОРТАЖ..... 38

4

10

12

18

22

30

34

АУЫН

Республикалық әскери-патриоттық журнал

ШЫҒАРУШЫ РЕДАКТОРЛАР

Тимур Аубакиров

Ерлібай Қадырбай

ДИЗАЙНЕР

Бахтиер Сұлтанұлы

ТІЛШІЛЕР

Рима Әбеуова

Фархат Кинжитаев

Алуа Исакова

Нариман Дюсенов

КОРРЕКТОРЛАР

Сымбат Нұрхайдарова

Наталья Варнавская

ФОТОТІЛШІ

Журналда Думан

Құрманғалиевтің

фотолары пайдаланылған

E-MAIL: info@sarbaz.kz

МЕНШІК ИЕСІ:

«Әскери ГАЗ Медиа» ЖШС Қазақстан Республикасы, 010000, Астана қаласы, Есіл ауданы, Комсомол тұрғын алабы, Домалақ ана көшесі, 11 үй.

Тел. 8 (7172) 25-21-63

Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің тапсырысы бойынша шығарылады

Автордың пікірі редакцияның көзқарасын білдірмейді. Қолжазбалар мен фотосуреттер рецензияланбайды және авторларға қайтарылмайды.

Журнал Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінде тіркеліп, 2015 жылғы 30-сәуірде №5341-Ж куәлігі берілген Шығуы ай сайын. Бағасы еркін. Таралымы 828 дана. Тапсырыс № 06

Үстіміздегі жылдың 4-ші шілдесінде Астанадағы Тәуелсіздік сарайында ШЫҰ-ға мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің отырысы өтті. Отырыс басталарда делегация басшылары Беларусь Республикасын Ұйым құрамына қабылдау және оған ШЫҰ-ға мүше мемлекет мәртебесін беру туралы шешімге қол қойды.

ШЫҰ-ҒА МҮШЕ МЕМЛЕКЕТТЕР БАСШЫЛАРЫ КЕҢЕСІНІҢ ОТЫРЫСЫ

Халықаралық жиында сөз алған Қазақстан Президенті бүгінде Шанхай ынтымақтастық ұйымы достық, тату көршілік, теңқұқықтық және өзара қолдаудың, яғни «шанхай рухы» негізінде жұмыс істейтін мемлекетаралық қатынастардың тиімді тетігіне айналғанын атап өтті.

– ШЫҰ кеңістігінде үш миллиардтан астам адам тұрады. Ұйымға экономикасы

аса ірі және жылдам дамып келе жатқан мемлекеттер кіреді. Әлемдік жалпы ішкі өнімнің үштен бірі осы елдерге тиесілі. Бұл біздің Ұйымның орасан зор әлеуеті мен жаһандық рөлін айқын көрсетеді. Мүше мемлекеттердің даусы мен мүдделері тең дәрежеде ескерілетін Шанхай ынтымақтастық ұйымы өзін бірегей алаң ретінде

көрсетті. Дәл осындай мығымас демократиялық негізге сүйенген ұзақмерзімді ынтымақтастығымыз жаңа мазмұнмен толыға түсетініне сенімдімін, – деді Мемлекет басшысы.

Бұдан кейін Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстанның Ұйымға төрағалығы аясында атқарылған жұмыстардың қорытындысы жөнінде баяндады.

Президент ШЫҰ-ға мүше мемлекеттердің белсенді қолдауының нәтижесінде Қазақстанның ұйымға төрағалығы кезінде түрлі деңгейде 150-ге жуық іс-шара, соның ішінде цифрлық даму, туризм, энергетика, бизнес салаларында форумдар және ШЫҰ жастар кеңесі өткенін мәлімдеді.

– Ұйымның Шарттық базасы 60 жаңа құжатпен толықтырылды. Атап айтқанда, Есірткіге қарсы стратегия, Экономикалық ынтымақтастық стратегиясын іске асыру жоспары, Қоршаған ортаны қорғау саласындағы келісім, Энергетикалық ынтымақтастықты дамыту стратегиясы және басқа да құжаттар. ШЫҰ серіктестері саналатын халықаралық ұйымдардың қатары көбейді. Инвестициялар жөніндегі арнайы жұмыс тобының қызметі қайта жанданды. Ұлттық валютамен есеп айырысуға көшу үдерісі қарқынды дами бастады, – деді Мемлекет басшысы.

Қасым-Жомарт Тоқаев осы шаралардың нәтижесінде

ШЫҰ кеңістігіндегі сауда-экономикалық ынтымақтастық қарқынды дамып келе жатқанына тоқталды. Сондай-ақ Қазақстан төрағалығы кезінде мәдени-гуманитарлық байланыстарды нығайтуға ерекше назар аударылғанын айтты.

– «ШЫҰ форматын» барынша тартымды ететін бірқатар маңызды жоба іске қосылды. Олардың қатарында «ШЫҰ елдерінің рухани киелі

орындары» жобасы мен «ШЫҰ Жібек жолы» бірінші халықаралық музыка фестивалі бар. Сондай-ақ бірлескен жобаларды жүзеге асыру үшін 10 туристік аумақ анықталды. Алматы қаласы ШЫҰ-ның мәдени және туристік астанасына айналды, – деді Мемлекет басшысы.

Қасым-Жомарт Тоқаевтың айтуынша, Қазақстан ШЫҰ төрағасы ретінде алдыңғы саммитте айтылған барлық

мақсат-міндетті толығымен орындады. Сондай-ақ Президент еліміздің бастамаларын жүзеге асыруға қолдау көрсетіп, белсенді атсалысқаны үшін барлық мемлекетке шынайы ризашылығын білдірді.

Мемлекет басшысы «Шанхай ондығына» кіретін елдер үшін стратегиялық маңызы бар басты бағыттарға тоқталды.

Президент қауіпсіздік саласындағы өзара сенім мен

ынтымақтастықты нығайтуды бірінші маңызды бағыт ретінде атады.

– Қазіргі күрделі ахуал – негізінен халықаралық қатынастар жүйесіндегі дағдарыс салдары. Осы ретте халықаралық құқықтың кемшін тұстарын түзеп, геосаяси тұрғыдан жікке бөлінуге жол бермеу мақсатымен, түптеп келгенде, жаһандық ауқымдағы бейбітшілік пен қауіпсіздікті нығайту үшін ШЫҰ

өзінің тұрақтандырушы және жасампаздық рөлін күшейту қажет, – деді Президент.

Мемлекет басшысының айтуынша, Шанхай ынтымақтастық ұйымы бүкіл Еуразия құрлығындағы бейбітшілік пен қауіпсіздікті қамтамасыз етуге кепіл болатындай айрықша мүмкіндіктерге ие. Ұйымға мүше мемлекеттерге «Әділ әлем, келісім және даму жолындағы жаһандық бірлік

туралы» ШЫҰ бастамасын жүзеге асыру дәл осы мақсатпен ұсынылды.

Сонымен қатар Президент Әскери саладағы сенім шаралары туралы келісімді әзірлеп, қабылдайтын уақыт келгенін айтты. Бұл ретте «Үш зұлым күшпен» күрес мәселесі әрдайым жіті назарда болуға тиіс.

Қасым-Жомарт Тоқаев киберқауіпсіздікті күшейту Ұйымға мүше елдерге ортақ тағы бір маңызды міндет екеніне назар аударды. Сонымен қатар ШЫҰ-ға мүше мемлекеттердегі ақпараттық инфрақұрылымның тұрақты жұмысын қамтамасыз ету үшін ұдайы ақпарат алмасуға, үздік тәсілдер мен озық тәжірибелерді қолдануға бағытталған арнайы механизм әзірлеуді ұсынды.

Қазақстан Президентінің пікірінше, бүгін халықаралық ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету мәселелері бойынша қабылданатын Өзара

іс-қимыл жоспары аталған мақсаттарға сай келеді.

Президент сауда-экономикалық байланыстарды кеңейту ынтымақтастықтың басым бағыттарының бірі екеніне назар аударды.

– Әлемдік экономикада жағымсыз үрдістер белең ала бастады. Дүниежүзілік банктің мәліметі бойынша биыл жаһандық экономиканың өсім қарқыны бәсеңдейді. Әлем экономикасының өсіміне серпін беретін жаңа бағыт және мүлде басқа даму парадигмасы қажет екені анық. Сондықтан, біздің ойымызша, сауда-экономикалық кооперацияны кеңейту, капитал мен технологияның еркін қозғалысына жағдай жасау, климаттың сын-қатерлерімен күресу – Шанхай ұйымының маңызды міндеттері. Өзара сауда-саттықтың артуы ШЫҰ кеңістігі үшін ортақ үрдіске айналып келеді. Мәселен, Қазақстанның ШЫҰ елдерімен сауда көлемі

өткен жылдың қорытындысы бойынша 6,5 пайызға өсті. ШЫҰ-ға мүше елдердің технологиялық базасы үлкен және экономиканың барлық маңызды секторларын дамыту үшін орасан зор нарығы бар. Арнайы салық, кеден және көші-қон режимдерінің әзірленуі аталған бағытта ілгерілеуге айтарлықтай септігін тигізеді. Осы ретте ШЫҰ аясында Экономикалық жеңілдіктер базасын құру туралы Қазақстанның ұсынысы өзекті болып қала береді. Инвестициялық жобаларды талқылап, бекіту үшін бірыңғай алаң құру қажеттігі айқындала түсті. «Астана» халықаралық қаржы орталығының базасында Жобалық қызметті қаржымен қамтамасыз ету механизмін құруды ұсынамыз. Қытай, Ресей, Үндістан, Өзбекстан, Қырғызстан қазірдің өзінде аталған алаңда белсенді жұмыс істеп жатыр. Жалпы, АХҚО резиденттерінің 20 пайызы – ШЫҰ-ға мүше мемлекеттердің компаниялары, – деді Президент.

Мемлекет басшысы тиімді дәліздер мен сенімді тасымал тізбектерін құру арқылы көлік

ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВ ОСЫ ШАРАЛАРДЫҢ НӘТИЖЕСİNДЕ ШЫҰ КЕҢІСТІГІНДЕП САУДА-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ ҚАРҚЫНДЫ ДАМЫП КЕЛЕ ЖАТҚАНЫНА ТОҚТАЛДЫ. СОНДАЙ-АҚ ҚАЗАҚСТАН ТӨРАҒАЛЫҒЫ КЕЗІНДЕ МӘДЕНИ-ГУМАНИТАРЛЫҚ БАЙЛАНЫСТАРДЫ НЫҒАЙТУҒА ЕРЕКШЕ НАЗАР АУДАРЫЛҒАНЫН АЙТТЫ.

байланыстарын нығайтуды ынтымақтастықтың келесі бағыты ретінде атады.

– Біз Қытайдың «Бір белдеу, бір жол» мегажобасын, Транскаспий халықаралық көлік бағдарын және «Солтүстік – Оңтүстік», «Орталық Азия – Оңтүстік Азия» бағыттары бойынша трансұразиялық дәлізді одан әрі бірлесе дамытуға баса мән береміз. Бұл жоспарларды жүзеге асыру үшін ШЫҰ аясында Стратегиялық порттар мен логистикалық орталықтардың серіктестік желісін құру жөнінде нақты шаралар қабылдау маңызды, – деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Сонымен қатар Мемлекет басшысы Шанхай ынтымақтастық ұйымын реформалау және жаңғырту қажеттігіне арнайы тоқталды.

– Қарқынды жаһандық өзгерістерге байланысты біздің алдымызда ШЫҰ қызметін одан әрі жетілдіруге бағытталған маңызды міндет тұр. Ұйым аясының кеңею үдерісі жаңа мүмкіндіктерге жол ашып, оны дамытуға тың серпін береді. Еліміз ШЫҰ-ға төраға ретінде Ұйымды ынтымақтастықтың бұдан да тиімді әрі көпжақты механизмін айналдыруды көздейтін теңгерімді ұсыныстарын ортаға салды. Атап айтқанда, біз ШЫҰ Хатшылығы мен Бас хатшының рөлін күшейтуді құптаймыз, – деді Қасым-Жомарт Тоқаев.

Қазақстан Президенті айтылған барлық ұсыныс ШЫҰ-ға мүше елдерге ортақ игі мақсаттарға қол жеткізуге барынша үлес қосуға деген шынайы ниеттен туындағанын атап өтті.

Мемлекет басшысы сөзінің соңында қолдағандары үшін Ұйымға мүше елдердің басшыларына ризашылығын білдірді. Сонымен қатар Қытай Халық Республикасының Төрағасы Си Цзиньпинді ШЫҰ-ға мүше мемлекеттер басшыларының кеңесіне төраға болуымен шын жүректен құттықтап, Қытай тарапына табыс тіледі.

Сонымен қатар саммит

барысында Беларусь Президенті Александр Лукашенко, Иран Президентінің міндетін атқарушы Мұхаммед Мохбер, Қытай Төрағасы Си Цзиньпин, Қырғызстан Президенті Садыр Жапаров, Пәкістан Премьер-министрі Шахбаз Шариф, Ресей Президенті Владимир Путин, Тәжікстан Президенті Эмомали Рахмон, Өзбекстан Президенті Шавкат Мирзиёев, Үндістан

Сыртқы істер министрі Субраманьям Джайшанкар, ШЫҰ Бас хатшысы Чжан Мин, ШЫҰ Аймақтық терроризмге қарсы құрылымы Атқарушы комитетінің директоры Руслан Мирзаев сөз сөйледі.

Қасым-Жомарт Тоқаев отырысты қорытындылай келе, көпжақты ынтымақтастықты ілгерілету жөніндегі ауқымды мәселелер талқыланғанын, Ұйымды одан әрі дамыту

бағыты айқындалғанын атап өтті.

– Біз Шанхай ынтымақтастық ұйымының келешегінен үміт күтеміз. Қазір біз қол қоятын құжаттар ШЫҰ аясындағы ынтымақтастықтың жаңа кезеңіне жол ашатынына, Ұйымның жүйелі әрі жан-жақты дамуына септігін тигізетініне сенімдімін, – деді Қазақстан Президенті.

Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің отырысы барысында мынадай құжаттарға қол қойылды:

1. Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің Астана декларациясы;

2. «Әділ әлем, келісім және даму жолындағы жаһандық бірлік туралы» Шанхай ынтымақтастық ұйымының бастамасын бекіту жөніндегі Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің шешімі;

3. Шанхай ынтымақтастық ұйымының 2035 жылға дейінгі даму стратегиясының жобасы туралы Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің шешімі;

4. Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттердің сыртқы істер министрлерінің Шанхай ынтымақтастық ұйымының қызметін жетілдіруге қатысты ұсыныстары туралы Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің шешімі;

5. Беларусь Республикасын Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүшелікке қабылдау рәсімінің аяқталуы және оған Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекет мәртебесін беру туралы Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің шешімі;

6. Беларусь Республикасына Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекет мәртебесі берілуіне байланысты Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттердің үлестік жарнасы туралы Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің шешімі;

7. Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше елдердің терроризмге, сепаратизмге және экстремизмге қарсы іс-қимыл бойынша 2025-2027 жылдарға арналған ынтымақтастық бағдарламасын бекіту туралы Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің шешімі;

8. Шанхай ынтымақтастық ұйымының 2024-2029 жылдарға арналған Ескірткіге қарсы стратегиясын және оны жүзеге асыру жөніндегі іс-қимыл жоспарын бекіту туралы Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің шешімі;

9. Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттердің энергетика саласындағы ынтымақтастығын дамытуға қатысты 2030 жылға дейінгі стратегияны бекіту туралы Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің шешімі;

10. Шанхай ынтымақтастық ұйымының 2030 жылға дейінгі экономикалық стратегиясын жүзеге асыру жөніндегі іс-шаралар жоспарын бекіту туралы Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің шешімі;

11. Шанхай ынтымақтастық

ұйымына мүше мемлекеттердің Инвесторлар қауымдастығы туралы Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің шешімі;

12. Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттердің қорғалатын аумақтар (ерекше қорғалатын табиғи аумақтар, қорғалатын табиғи аумақтар) және экологиялық туризм саласындағы ынтымақтастығын дамыту жөніндегі бағдарламасын бекіту туралы Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің шешімі;

13. Қытай Халық Республикасының Циндао қаласын Шанхай ынтымақтастық ұйымының 2024-2025 жылдардағы туристік және мәдени астанасы ретінде жариялау туралы Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің шешімі;

14. Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер мен Шанхай ынтымақтастық ұйымы аясындағы диалог серіктестері арасындағы Ықпалдастықты нығайту жөніндегі жол картасын бекіту туралы Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің шешімі;

15. Шанхай ынтымақтастық ұйымының жобалық қызметін қаржылық қолдау тетіктері

туралы Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің шешімі;

16. Шанхай ынтымақтастық ұйымының Хатшылығы мен Есірткі, психотропты заттар және прекурсорлардың заңсыз айналымымен күрес жөніндегі Орталық Азияның өңірлік ақпараттық үйлестіру орталығы арасындағы өзара түсіністік меморандумына қол қою туралы Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің шешімі;

17. Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттердің халықаралық ақпараттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету мәселелері бойынша өзара іс-қимыл жоспарын бекіту туралы Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің шешімі;

18. Шанхай ынтымақтастық ұйымының Бас хатшысы туралы Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің шешімі;

19. Шанхай ынтымақтастық ұйымының Өңірлік терроризмге қарсы құрылымы Атқарушы комитетінің директоры туралы Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің шешімі;

20. Шанхай ынтымақтастық ұйымының былтыр атқарған

қызметі жайындағы Шанхай ынтымақтастық ұйымы Бас хатшысының баяндамасы туралы Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің шешімі;

21. Шанхай ынтымақтастық ұйымы Өңірлік терроризмге қарсы құрылымының 2023 жылы атқарған қызметіне қатысты Шанхай ынтымақтастық ұйымы Өңірлік терроризмге қарсы кеңесінің баяндамасы туралы Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің шешімі;

22. Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің тату көршілік, сенім және ынтымақтастық қағидаттары туралы мәлімдемесі;

23. Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің ауызсу қауіпсіздігін және санитарияны қамтамасыз ету туралы мәлімдемесі;

24. Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер басшылары кеңесінің қалдықтарды тиімді басқару туралы мәлімдемесі;

25. Шанхай ынтымақтастық ұйымына мүше мемлекеттер үкіметтері арасындағы қоршаған ортаны қорғау саласы бойынша ынтымақтастық туралы келісім.

ТМД ҚОРҒАНЫС МИНИСТРЛЕРІНІҢ КЕҢЕСІ

**БЕЛАРУСЬ АСТАНАСЫНДА ТӘУЕЛСІЗ
МЕМЛЕКЕТТЕР ДОСТАСТЫҒЫНА МҮШЕ ЕЛДЕР
ҚОРҒАНЫС МИНИСТРЛЕРІ КЕҢЕСІНІҢ
ОТЫРЫСЫ
ӨТТІ.**

Үшінші шілдеде Минскіде Әзербайжан, Беларусь, Қазақстан, Қырғызстан, Ресей, Тәжікстан, Өзбекстан қорғаныс ведомстволарының басшылары, Достастық Министрлер Кеңесінің Бас хатшысы мен хатшысы жиналды.

Отырыс барысында көпжақты ынтымақтастық пен достастық форматындағы әскери мақсаттағы бірлескен (біріккен) жүйелерді дамытудың өзекті мәселелері талқыланды, 2025 жылға арналған бірлескен іс-шаралар жоспары бекітілді.

Отырысқа қатысушылар Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына мүше елдердің 2030 жылға дейінгі әскери ынтымақтастығын дамытудың тұжырымдамалық тәсілдерін мақұлдады.

Отырыс бірқатар маңызды құжаттарға қол қоюмен

аяқталды.

Қорғаныс ведомстволары өкілдерінің кездесуі Беларусь елінің неміс-фашистік басқыншылардан азат етілуінің 80 жылдығымен және Тәуелсіздік күнімен тұспа-тұс келді.

Осыған орай республика

сарайында салтанатты концерт, ал «Минск – батыр қала» ескерткішінің маңында әскери парад өтті. Іс-шараға Беларусь Президенті Александр Лукашенко қатысты. Алаңда есептоптар қатарында Қазақстан Қарулы Күштері Десанттық-шабуылдау әскерлерінің әскери қызметшілері де салтанатты маршпен жүріп өтті. Достастық елдерінің Қарулы Күштері контингенттеріне құрмет көрсетіліп, Ұлы Отан соғысының ұрыс даласынан оралмағандарды мәңгі есте сақтау үшін Жеңіс монументіне гүл шоқтары қойылды.

Тарихи оқиға аясында делегация басшылары Беларусь Республикасының неміс-фашистік басқыншылардан азат етілуінің 80 жылдығы мерейтойлық медалімен марапатталды. Оны Беларусь қорғаныс министрі генерал-лейтенант Виктор Хренин табыс етті.

Әскери делегациялар мүшелері Беларусь Республикасы Қарулы Күштерінің Ұлттық кітапханасы мен Мемлекеттік тарих мұражайын да аралады.

«АЙБЫН» X ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ӘСКЕРИ-ПАТРИОТТЫҚ ЖАСТАР ЖИЫНЫ

ОҒАН ҚАТЫСУҒА РЕСПУБЛИКАЛЫҚ МАҢЫЗЫ БАР ҚАЛАҒА ӘЗЕРБАЙЖАН, БЕЛАРУСЬ, ҚАЗАҚСТАН, ҚЫРҒЫЗСТАН, РЕСЕЙ ЖӘНЕ ӨЗБЕКСТАННАН ЖАС ПАТРИОТТАР КОМАНДАЛАРЫ КЕЛДІ. САЙЫСТА 14 ПЕН 17 ЖАС АРАЛЫҒЫНДАҒЫ БАРЛЫҒЫ 750 ҰЛ-ҚЫЗ БАҒЫН СЫНАДЫ.

Әскери-патриоттық жиын Кеңес Одағының Батыры, № 1 Халық қаһарманы, Тәуелсіз Қазақстанның тұңғыш Қорғаныс министрі, Армия генералы Сағадат Нұрмағамбетовтың туғанына 100 жыл толуына орайласты-

рылды. Жиынның салтанатты ашылуы көрнекті әскери қолбасшының есімімен аталатын Құрлық әскерлерінің әскери институтында өтті.

Іс-шара Сағадат Нұрмағамбетов ескерткішіне гүл шоқтарын қоюдан

басталды. ҚР Қауіпсіздік Кеңесінің хатшысы Физат Нұрдәулетов, Қорғаныс министрі генерал-полковник Руслан Жақсылықов, халық батырының қызы Айсұлу Нұрмағамбетова және шетелдік делегациялардың өкілдері

Құрмет қарауыл ротасының сүйемелдеуімен Қазақстан Қарулы Күштері Ұлттық әскери-патриоттық орталығы Орталық әскери оркестрінің салтанатты әуенімен даңқты майдангерді еске алды.

Ел президенті Қасым-

Жомарт Тоқаевтың Қазақстанның жас патриоттарына жолдауын ҚР Қауіпсіздік Кеңесінің хатшысы Ғизат Нұрдәулетов оқыды. Онда жиынның әскери қызметтегі тәртіп пен жауапкершілік, өзара көмек пен ұйымшылдық жоғары нәтижелерге қол жеткізу мүмкіндігінің кепілі екені айтылған.

«Кез келген елдің болашағы жастардың қолында. Сондықтан сендерге үлкен жауапкершілік жүктеліп отыр. Сендер адал және еңбекқор, ақылды әрі батыл, Отанымыздың лайықты азаматтары және нағыз патриоттары болуларың керек. Барлығың жиынға мұқият дайындалып, жеңіске жетем деген ниетпен келдіңдер. Мұндай жарысқа қатысудың өзі әрқайсың үшін маңызды жетістік және есте қаларлық оқиға», – делінген.

Қазақстан Қорғаныс министрі генерал-полковник Руслан Жақсылықов өз сөзінде халықтар арасындағы бұрыннан келе жатқан берік байланыс қашанда өзара сенім мен қолдауға негізделген достық қарым-қатынаста болғанын атап өтті.

– Қаншама сыннан өтсек біз ата-бабаларымыздың дәстүрлерін, құндылықтары мен мәдени-рухани мұраларын сақтай алдық. Бүгінгі халықаралық әскери-патриоттық жиын – халықтар арасындағы достық пен көрші елдермен татулыққа деген ұмтылыстың жарқын дәлелі, – деп атап өтті ол.

Генерал-полковник Руслан Жақсылықов жиынға қатысушыларға өз күштеріне сеніп, мақсатқа жетуде табандылық тіледі.

Олар үшін каскадерлер шоуы, батырлар биі, «Жаса, Сағадат» музыкалық нөмірі, Орталық әскери оркестр мен Құрмет қарауыл ротасының дефилесі бар мерекелік бағдарлама дайындалды.

Армия генералы Сағадат

Нұрмағамбетовке арналған «Халық жүрегіндегі қаһарман» экспозициясы туралы ҚР Қарулы Күштері Мемлекеттік әскери-тарихи музейі Алматы филиалының бастығы Алуа Байқадамова айтып берді.

Іс-шарада Қорғаныс министрі генерал-полковник Руслан Жақсылықов «Генерал С.Қ. Нұрмағамбетовтың әскери мұрасы және оның қазіргі заманғы маңызы» атты жаңа кітапты таныстырды.

Ол 1-ші Түркістан пулеметшілер әскери училищесінің курсантынан армия генералына дейінгі жауынгерлік жолдан жүріп өткен соғыс батырының Тәуелсіз Қазақстан армиясының қалыптасуы мен дамуына қосқан зор үлесін атап өтті.

– Сол бір қиын уақыттардағы оның жауынгерлік тәжірибесі, әскерилер арасындағы жоғары беделі мен Отанға мінсіз қызмет етудегі өнегесі Қарулы Күштерді құру мен дербес дамытудың кепілі болды, – деді ол. – Армия генералы Сағадат Нұрмағамбетовтің есімі еліміздің тарихына алтын әріптермен жазылған.

Іс-шара барысында «Бірлік ордасы» мобильді-интерактивті экспозициясы көрсетілді. Онда жиынға қатысушы елдер мәдениетінің, дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарының ерекшеліктерімен танысуға болады. Сонымен қатар «Жас сарбаз» республикалық әскери-патриоттық қозғалысының төрағасы майор Мейірбек Меңдіғалиев «Сағадат» коворкинг-аймағын таныстыр-

ды.

Жиынның бұрнағы жылдардағы жеңімпаздарымен және жүлдегерлерімен болған кездесуде «Жас сарбаз» қозғалысының қазіргі тәрбиеленушілері олардың өмір жолы қалай өрілгенін естіп білді. Бүгінде олардың көпшілігі еліміздің әскери оқу орындарын бітіріп үлгерсе, енді бірі курсант.

Жиынның салтанатты ашылуына дейін «Әли» оқу-жаттығу орталығында ұлттық спорт түрлерінен, АК-74-ті толық бөлшектеу мен құрастырудан бірқатар жарыстар ұйымдастырылды. Оған қоса жас өнертапқыштар арасында Smart Sarbaz байқауы мен «Айбын дарыны» зияткерлік ойыны өтті.

Жарыстар жалғасуда. Бұл апта қарқынды болмақ. Әскери техниканың, жабдықтардың, спорттық жабдықтардың көрмесі, клубтардың қызметі туралы стендтердің бәрін 18–22 маусым аралығында Құрлық әскерлері әскери институтының «Әли» оқу-жаттығу орталығынан көруге болады. Сондай-ақ концерттер, дәрістер, спорттық ойындар, от жағу кештері және Халық қаһарманы туралы фильмдер көрсету жоспарланған.

БЫТЬ МЕДИКОМ - ОСОБАЯ МИССИЯ

В ООРУЖЕННЫХ СИЛАХ ОТМЕТИЛИ ДЕНЬ ВОЕННОЙ МЕДИЦИНЫ. В ЭТОТ ДЕНЬ ПОВСЕМЕСТНО ЧЕСТВУЮТ ВОЕННЫХ МЕДИКОВ, ВЫРАЖАЯ ИМ ГЛУБОКОЕ УВАЖЕНИЕ ЗА ВЫСОКИЙ ПРОФЕССИОНАЛИЗМ, САМООТВЕРЖЕННОСТЬ, ВНИМАНИЕ И ЗАБОТУ О ПАЦИЕНТАХ. О БУДНЯХ И УСПЕХАХ ВОЕНВРАЧЕЙ РАССКАЗЫВАЕТ НАЧАЛЬНИК ГЛАВНОГО ВОЕННО-МЕДИЦИНСКОГО УПРАВЛЕНИЯ ООРУЖЕННЫХ СИЛ РК ПОЛКОВНИК МЕДИЦИНСКОЙ СЛУЖБЫ ЕРЖАН СМАЙЫЛ.

- Ержан Ержуманович, образ военного медика в глазах массового читателя представляется оказывающим медицинскую помощь раненым непосредственно на поле боя, организующим их своевременную эвакуацию. А что собой представляет военная медицина сегодня?

- Свой профессиональный

праздник мы отмечаем уже четвертый год, дата определена приказом министра обороны РК «Об установлении профессиональных и памятных дней в Вооруженных Силах Республики Казахстан». Тем не менее, со дня формирования Военно-медицинского управления Главного штаба Вооруженных Сил Республики Казахстан

прошло уже 32 года. Ежегодно в этот день мы чествуем тех, кто по зову сердца связал свою судьбу с трудной, но самой благородной профессией на земле – военного медицинского работника.

Но и в праздничный день военные медики круглосуточно дежурят в медицинских подразделениях и учреждениях. Для организации и

осуществления лечебно-профилактической деятельности в Вооруженных Силах работает восемь военных госпиталей, четыре военных лазарета, в их состав входят поликлинические отделения. В воинских частях и учреждениях имеется 143 медицинских подразделения.

Военные медики выполняют санитарно-гигиенический надзор, осуществляют лечебно-профилактические работы, проводят противоэпидемиологические мероприятия, контролируют медицинское снабжение, курируют медицинские осмотры. В настоящее время военно-медицинские учреждения укомплектованы самым передовым медицинским оборудованием, предназначенным для спасения и скорейшего возвращения солдата в строй. В Министерстве обороны вопросы снабжения

военно-медицинских подразделений современной медицинской техникой, кадрового обеспечения и совершенствования инфраструктуры всегда на контроле у руководства. На сегодня ведется поэтапная работа по оснащению рентгенодиагностическим оборудованием (компьютерный томограф, цифровые рентгенодиагностические аппараты), аппаратами ультразвуковой диагностики, лабораторной диагностики.

- Без преувеличения можно сказать, что профессия военного врача окружена ореолом романтики и почетна в военной среде...

- Во все времена в армии требовались не просто хорошо образованные медицинские специалисты, но и опытные хирурги, поскольку «военные в белых халатах» часто были вынуждены делать самые сложные хирургические операции в полевых условиях. Известно, что военврач не может повлиять на исход войны, но он призван спасать человеческие жизни на

передовой. Военные медики выносят раненых с поля боя, определяют степень тяжести травм, оказывают первую помощь, и очень часто это приходится делать под вражеским огнем. Ведь военно-полевая медицина основана на том, чтобы как можно быстрее оказать помощь бойцу – наложить жгут, обезболить и отправить в тыл.

В воинских частях в программу боевой подготовки введены занятия по военно-медицинской подготовке, там обучают методам и приемам оказания помощи в бою. На базе Центра военной медицины военнослужащие войскового звена проходят курсы подготовки по взаимопомощи с получением сертификата парамедика.

Подготовка военных

врачей осуществляется на базе Военного института Сил воздушной обороны совместно с Западно-Казахстанским медицинским университетом им. Марата Оспанова в Актобе по программам высшего медицинского образования и военной интернатуры, а также на базе кафедры военной медицины Национального университета обороны совместно с Медицинским университетом «Астана» по программам послевузовского медицинского образования. Кроме этого, в рамках международного сотрудничества ведется подготовка военных врачей по программам высшего и послевузовского медицинского образования в медицинских военно-учебных заведениях России, Узбекистана, Армении, Китая и Турции.

В Вооруженных Силах создана и устойчиво функционирует многоуровневая система медицинского обеспечения войск. Осуществлен процесс интеграции медицинского обеспечения

в единую систему материально-технического обеспечения. Современное высокотехнологичное оборудование позволяет своевременно поставить диагноз, повысить качество оказания медицинских услуг, сократить сроки пребывания воина в лечебном учреждении, способствует скорейшему возвращению военнослужащего в строй. Ежегодно в военно-медицинских учреждениях проходит лечение около 18 тысяч пациентов, проводится более двух с половиной тысяч оперативных вмешательств.

- В мае этого года состоялось подписание соглашения о безвозмездном предоставлении военным госпиталям и лазаретам доступа к медицинской информационной системе «ДАМУ»...

- Это очередной шаг на пути реализации поручения министра обороны генерал-полковника Руслана Жаксылыкова об улучшении медицинского обслуживания военнослужащих Вооруженных Сил и членов их семей. Документ вместе

со мной скрепил своей подписью председатель правления ТОО «Центр информационных технологий «ДАМУ» Талгат Елеманов.

Благодаря соглашению привычные нам всем медицинские книжки остались в прошлом, мы перешли на цифровой формат хранения данных о здоровье прикрепленного контингента. К тому же информационная система «ДАМУ», специализирующаяся

на создании корпоративного облака медицинских организаций, интегрирована с базами данных Министерства здравоохранения страны. И уже с 1 июня текущего года военные госпитали и лазареты получили доступ к новому информационному ресурсу.

- Уже два месяца услугами военных врачей могут пользоваться широкие слои населения, раньше военные госпитали обслуживали

исключительно тех, кто имел отношение к оборонному ведомству. Расскажите об этом подробнее.

- Напомню, что во время пандемии COVID-19 оборонное ведомство перепрофилировало свои медицинские учреждения и развернуло модульные инфекционные стационары, тогда военные медики работали рука об руку с гражданским сектором здравоохранения. Мы оказывали помощь в лечении и восстановлении здоровья граждан. Многие пациенты тогда познакомились со стилем работы военных медиков, отличающимся оперативностью, четким и скрупулезным подходом к вопросам диагностики, лечения и выполнения необходимых процедур.

Согласно нормам Закона РК «О воинской службе и статусе военнослужащих», военные медицинские учреждения обслуживают солдат срочной службы, военнослужащих по контракту и членов их семей, а также лиц, уволенных в запас по достижении предельного возраста и

photo by damar harmangalov

по состоянию здоровья, служащих Вооруженных Сил.

В соответствии с правилами оказания платных услуг, военно-медицинские учреждения оказывают их в пределах перечня гарантированного объема бесплатной медицинской помощи в системе ОСМС. Для этого наши госпитали и поликлиники заключили договоры с филиалами Фонда социального медицинского страхования. В рамках этих документов военные специалисты оказывают стационарную помощь в госпиталях, лазаретах и консультативно-диагностические услуги в военных поликлиниках и отделениях.

В силу права свободного выбора медицинской организации услугами военно-медицинских учреждений не возбраняется пользоваться и гражданам. На плановое стационарное лечение можно попасть, обратившись в поликлинику по месту прикрепления, которая оформит услугу через портал «Бюро госпитализации».

Добавлю, что законодательно упрощен механизм оказания медицинской помощи военным пенсионерам. При наличии медицинских показаний их госпитализация в военные медучреждения осуществляется без направления специалиста организации первичной медико-санитарной помощи. Лечение в амбулаторных условиях в военной поликлинике также можно получить по направлению терапевта или врача общей практики военно-медицинского подразделения без посещения поликлиники по месту прикрепления.

Квалификация наших специалистов и современное

лечебно-диагностическое оборудование, имеющееся в городах республиканского значения и областных центрах, позволяют оказывать гражданам специализированную медицинскую помощь на высоком уровне. А средства, полученные из фонда за оказанные платные виды медицинских услуг, направляются на развитие военных медучреждений.

- Не так давно на базе Главного военного клинического госпиталя Министерства обороны РК прошла практическая конференция, посвященная современным лазерным технологиям в урологии. Операции проводили военные медики?

- В том числе. Одну из трех - по ретроградной интравенальной хирургии - возглавлял начальник урологического отделения военного госпиталя подполковник медицинской службы Дастан Кенжерахманов. Наш врач в этом плане уже имел определенную практику. Летом прошлого года впервые

в Казахстане военный хирург провел сложную операцию по удалению камней сразу из обеих почек у страдавшего мочекаменной болезнью пациента.

Основная цель форума в стенах нашего госпиталя - это обмен новыми технологиями в области урологии и андрологии. Операции проводились с использованием итальянского лазерного оборудования с широким спектром применения - в нейрохирургии, хирургии и гинекологии. Проведение такой конференции - значительный шаг в развитии урологии, она была нацелена на поддержку связи между наукой и практикой. В завершение мероприятия специалисты выступили с докладами на тему «Современные лазерные технологии в урологии».

- Что бы вы пожелали коллегам и подчиненным в праздничный день?

- Быть медиком - особая миссия, выполнение которой требует от врача высокого профессионализма, чуткости и самоотдачи. Наши специалисты проводят

уникальные операции, в том числе на сердце, внедряют высокоэффективные методы лечения редких заболеваний. Военные медики оказывают квалифицированную медицинскую помощь личному составу в полевых условиях во время учений и выходов в поле.

В этот праздничный день хочется сказать особые слова признательности и искренней благодарности военнослужащим, а также ветеранам военной медицины за их каждодневный труд, преданность профессии и верность долгу. Военных врачей, фельдшеров, медсестер, санитаров, добившихся высоких профессиональных результатов в этот день награждают медалями, почетными грамотами и благодарственными письмами. Для военнослужащих и служащих, ветеранов военно-медицинской службы Вооруженных Сил Казахстана организована насыщенная концертная программа, подготовленная творческим коллективом Национального военно-патриотического центра ВС РК.

«ДАЛА СҰҢҚАРЫ-2024»: УЧЕБНО-БОЕВЫЕ ЗАДАЧИ В ГОРНОЙ МЕСТНОСТИ

В ЖАМБЫЛСКОЙ ОБЛАСТИ НА БАЗЕ ГОРНО-ЕГЕРСКОГО ПОЛКА РЕГИОНАЛЬНОГО КОМАНДОВАНИЯ «ЮГ» СОСТОЯЛОСЬ СОВМЕСТНОЕ ТАКТИКО-СПЕЦИАЛЬНОЕ УЧЕНИЕ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ КАЗАХСТАНА И КЫРГЫЗСТАНА «ДАЛА СҰҢҚАРЫ-2024». СМЕШАННЫЙ КОНТИНГЕНТ ИЗ СОСТАВА ВОЕННОСЛУЖАЩИХ ДВУХ СТРАН ОТРАБОТАЛ УЧЕБНО-БОЕВЫЕ ЗАДАЧИ В УСЛОВИЯХ ГОРНОЙ МЕСТНОСТИ.

Приветствуя участников совместного учения, начальник штаба войск регионального командования «Юг», руководитель учения полковник Нурлан Карибаев отметил, что вооруженные силы двух стран на протяжении многих лет проводят различные совместные учения, и благодаря этому вопросы взаимодействия и боевого слаживания отрабатываются

легко и без проблем.

– Подобные учения между нашими братскими странами проводятся не впервые. И берут они свое начало с момента создания Организации Договора о коллективной безопасности, – подчеркнул полковник Нурлан Карибаев. – Хочу пожелать участникам учения твердости духа, смелости и решительности, повышения теоретических и практических

навыков в ходе выполнения учебно-боевых задач.

Исполнение гимнов и подъем флагов двух стран ознаменовали начало учения, которое продлилось до 28 июня. В ходе этого периода военнослужащие Казахстана и Кыргызстана на практике отработали вопросы боевого взаимодействия.

От Министерства обороны Кыргызской Республики командир отряда капитан Нуртай Талайбек уулу поблагодарил военное руководство Казахстана за организацию учения и теплый прием контингента Вооруженных сил Кыргызстана.

– Наши братские страны не раз в ходе таких учений показывали боевую выучку, слаженность и крепкое братство наших народов, – отметил капитан Нуртай Талайбек уулу. – Я уверен, что совместные учения послужат укреплению международного сотрудничества, внесут большой вклад в обмен опытом между военнослужащими двух стран.

Все этапы и элементы совместного учения проводились на полигоне Терис-Ащыбулак и в ущелье гор Каратау. Главной целью действий смешанного контингента являлись поиск и обезвреживание условного противника, который по легенде учения пытался дестабилизировать ситуацию в регионе.

– Основные усилия в ходе учения были направлены на совместные действия по отработке учебно-боевых задач в горной местности по вскрытию условного противника, где в основном уклон был сделан на ведении разведывательно-боевых действий, – отметил начальник разведки Регионального командования

«Юг» полковник Ербол Сергазин. – Однозначно, учения прошли с пользой как для нашей, так и кыргызской стороны.

Для ведения разведывательно-боевых действий в горной местности участники учения совершили двухдневный выход в горы. В горных условиях военнослужащие ориентировались по компасу, картам и звездам. От бойцов требуются знания по военной топографии, важна военно-медицинская подготовка. Именно поэтому перед выходом в горы участники учения отработали элементы совершения марша в горных условиях.

Одна из важнейших составляющих перед выходом на боевое задание: горная подготовка. Военнослужащим придется переправляться через ущелья и реки, используя альпинистское снаряжение. В этом отношении высокий уровень подготовки имеют военнослужащие альпийской роты горно-егерского полка. Они и стали инструкторами на занятиях по горной подготовке.

Примечательно, что от Вооруженных Сил Казахстана в учении принимают участие солдаты срочной службы, призванные в армию всего два месяца назад. Но уже сейчас они с ловкостью решительно преодолевают водные и горные преграды, умело применяя навыки и полученные знания.

– Я даже представить себе не мог, что, спустя всего два месяца после призыва, я буду принимать участие в международных учениях с военнослужащими другой страны, – признается солдат срочной службы горно-егерского полка Вадим Подоляко из Оскемена.

– Сегодня вот в ходе учения впервые в жизни переправился по канату через горное ущелье. Очень рад, что справился, и мне хватило сил и мужества преодолеть этот участок.

Сослуживец Вадима по роте рядовой срочной службы Евгений Зинченко из Петропавловска тоже считает удивительным тот факт, что им довелось принимать участие в таком учении.

– Мне казалось, что для участия в таких учениях отбирают только офицеров и военнослужащих по контракту, – размышляет Евгений Зинченко. – Но когда нам сказали, что мы на равных со старшими будем выполнять учебно-боевые задачи,

испытал гордость, что нам доверили такую серьезную работу.

Пока сводные группы готовились к совершению марша в горы, руководитель учения начальник штаба войск регионального командования «Юг»

полковник Нурлан Карибаев вместе с офицерами провел изучение горной местности,

где военнослужащим предстояло выполнять учебно-боевые задачи. Облет местности на вертолете Сил воздушной обороны дал четкое представление о том,

где будут работать группы, сколько им предстоит пройти, и где они забазируются.

На заключительном этапе учения за его проведением наблюдали командующий войсками Регионального командования «Юг» генерал-майор Куанышбек Уштаев и представитель Генерального штаба Вооруженных Сил Кыргызской Республики полковник Адил Кенеш уулу.

Завершилось учение проведением тактического эпизода, в ходе которого смешанный контингент из состава военнослужащих Казахстана и Кыргызстана совершил огневой налет на базовый район условного противника и его уничтожение. Накануне этого тактического эпизода руководитель учения полковник Нурлан Карибаев в деталях проинформировал командующего войсками регионального командования «Юг» генерал-майора Куанышбека Уштаева о подготовке к активной фазе учения. Он дал высокую оценку уровню боевой слаженности совместных действий подразделений Казахстана и Кыргызстана.

– Выполняя задачи в горных условиях, группы проявляли находчивость и смекалку, использовали искусство следопытства, маневры совершали таким образом, что заставляли

противника врасплох, – прокомментировал действия сводных групп полковник Ербол Сергазин. – В целом сводные подразделения с поставленной учебно-боевой задачей справились, все возложенные задачи по поиску и уничтожению условного противника в горах выполнили. И наши бойцы, и бойцы Вооруженных Сил Кыргызстана показали высокую боевую выучку и

делать все для того, чтобы сохранить нашу целостность, целостность наших территорий и границ.

Завершение учения ознаменовалось взаимным обменом памятных подарков, а также вручением наград и грамот за достижения в боевой подготовке, а также за победы в дружеских спортивных соревнованиях, которые были проведены в ходе учения между занятиями

слаженность.

От Казахстана, помимо горно-егерского полка, в учении приняли участие представители Военно-воздушных сил: летчики Шымкентской авиабазы и операторы Таразского центра боевого применения беспилотных авиационных систем. Беспилотники вели воздушную разведку местности для обнаружения целей, а с помощью вертолета группы были доставлены в район огневого налета на противника.

– Главными целями и задачами этого учения стали, во-первых, налаживание дружеского взаимоотношения между нашими государствами и Вооруженными силами, а во-вторых, обмен опытом, – подчеркнул командующий войсками Регионального командования «Юг» генерал-майор Куанышбек Уштаев. – Вооруженные Силы обоих государств должны

и тренировками.

– От имени руководства Вооруженных Сил Кыргызской Республики хотел бы выразить признательность руководству Вооруженных Сил Казахстана, особенно, Регионального командования «Юг» за организацию и проведение совместно тактико-специального учения «Дала сүңқары-2024», – сказал представитель Генерального штаба Вооруженных Сил

Кыргызской Республики полковник Адил Кенеш уулу. – Данное учение позволяет нам бороться с проявлением международного терроризма и экстремизма. Участники учения получили большой опыт, укрепив совместное сотрудничество и взаимодействие.

В ходе церемонии закрытия учения отдельные слова благодарности кыргызстанская сторона

высказала командиру горно-егерского полка подполковнику Алмасу Отыншынову. Гостей восхитили уровень боевой, горной, огневой и спортивной подготовки бойцов полка, а также оснащённость воинской части и обустройство военного городка.

Подводя итоги совместного тактико-специального учения «Дала сүңқары-2024», военные руководители подчеркнули, что отработка совместных задач в ходе международного учения показала, что военнослужащие Казахстана и Кыргызстана результативно обменялись опытом и повысили уровень взаимодействия, что является важным и актуальным для укрепления региональной безопасности.

**Дина МУХАРИНОВА,
Владимир МАРТЫНЕНКО
(фото), пресс-служба
Таразского гарнизона**

ТУМАСЫ БӨЛЕК ТҰЛҒА

Биыл ұлтымыздың арда азаматы, Халық қаһарманы, Кеңес Одағының батыры, Қазақстан Республикасының тұңғыш Қорғаныс министрі, Армия генералы Сағадат Қожахметұлының туғанына 100 жыл толды. Осы атаулы датаға орай елімізде батырдың есімін ұлықтауға байланысты бірқатар игілікті іс-шара өткізіліп жатыр. Астана іргесіндегі Ақкөл қаласында Сағадат Қожахметұлына ескерткіш ашылды, «Генералдар кеңесі» республикалық қоғамдық бірлестігінің қолдауымен бильярдтан турнир ұйымдастырылды, Астанада жүгіруден марафон жоспарланды, ҚР Қарулы Күштерінің мемлекеттік Әскери-тарихи мұражайында көрме өтті және тағы басқа мерекелік шаралар өз кезегін күтуде. Жуырда Л.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінде Армия генералы Сағадат Нұрмағамбетовтың 100 жылдығына орай республикалық ғылыми-практикалық конференция ұйымдастырылып, сонда «Сағадат Нұрмағамбетов: Тумасы бөлек тұлға» атты баяндамамды жасадым. Әрине, өмірлік ұстазым болған аптал азаматтың өмір жолын бір баяндаманың аясына сыйдыру әсте мүмкін емес. Солай десек те, ендігі кезекте баяндамаға сыймай қалған кей мәліметтерді мақала ретінде жарыққа шығару арқылы қалың оқырманның назарына ұсынуды жөн көрдік.

БЕЙБІТ КҮНДЕ ҚОЛДАНЫЛҒАН СОҒЫС ӘДІСІ

1991 жылдың қазан айында Президент Н.Назарбаевтың Жарлығымен Мемлекеттік Қорғаныс комитеті құрылып, Сағадат Нұрмағамбетов оған төраға болып тағайындалды. Содан көп ұзамай Сағадат Қожахметұлы мені Мемлекеттік қорғаныс комитетінің жоғары оқу орындары бөлімі мен әскери бағыттағы емес жоғары оқу орындарындағы әскери кафедралардағы дайындық штабының бастығы лауазымына тағайындап, жауапкершілігі жоғары тапсырмалар жүктеді. Бұл жерде біздің негізгі мақсатымыз ЖОО-дағы әскери

кафедралар қызметінің қалпын сақтап, әскери маман даярлау ісін құрдымға жіберіп алмау болатын. Олай дейтін себебіміз, Тәуелсіздіктің елең-алаң шағында әскеріміз ұлттық кадрларға өте мұқтаж болды. Сол кезге дейін Қазақстанның қорғаныс саласында еңбек етіп келген өзге ұлт өкілдері өз елдеріне қарай үдере көшіп, олардың орнын басатын лайықты кадрларсыз қалған шағымыз еді бұл кез...

Осындай қиын-қыстау кезеңде еліміздегі тұтас бір күш құрылымның бүлінгелі тұрған бір бөлшегінің бүгін қалпын сақтап қалу жолында азды-көпті еңбек еттік. Сөйтіп, қарулас досым Бақытжан Ертаевпен бірге әскери кафедраларда кадр даярлау

ісінен шашау шығармай, қызметтің бірізділігін жалғастыра түстік. Әрине, Сағадат Қожахметұлының өзі осы салаға келгеннен кейін, ұлттық кадр тапшылығы мәселесін шешу жолында атқарған шаруалары ұшан-теңіз екені сөзсіз. Ол Отан алдындағы перзенттік парызын адал атқарып, Мемлекет басшысының сенімін ақтау үшін әскери қызметтегі ұзақ жылдық мол тәжірибесі мен білім-білігін аямады. Сағадат Қожахметұлының Тәуелсіз Қазақстанның тұңғыш Қорғаныс министрі атануы әңгіменің бергі жағы ғана. Оның министр ретінде ел әскерін аяққа тұрғызуда істің көзін таба білуінің бір ұшы –

өзі көзбен көріп, куәсі болған сұрапыл соғыс жылдарындағы қысқа мерзімдік оқытып, үйрету әдісінде жатыр десек, қателеспейміз. Сондай-ақ, ұлттық кадрлық резерві қалыптаспаған Қазақстан үшін маман даярлау ісінен бұрын қоймадағы қару-жарақты қолды етпей, әскери техникаларды талан-таражға түсірмеу міндеті де тұрды. Ол үшін қайтпек керек? Әрине, өтпелі қиындыққа төзе білетін, ерік-жігері мықты Отанын сүйіп, елін қорғауға ынталы азаматтарды іріктеп, сұрыптап топтастыру қажет еді. Сағадат Қожахметұлы осындай талап үдесінен шыға алатын апталдай азаматтарды маңына топтастырып, іске білек сыбана кірісті. Қан майданға бозбала

боп аттанып, жиырма жасында Кеңес Одағының батыры атанған майдангер министр әскер ісін ұйымдастыруда кіші офицерлер құрамын жедел дайындап шығаруға басымдық берді. Бұл сөзімізге Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарында офицерлік құрам санатында «кіші лейтенант» шені қолданыста болғаны дәлел. Бұл соғыс жылдарында жауынгерлік құрамның үздіксіз легін қамтамасыз ету әдісі еді десек те, С.Нұрмағамбетов тап осы үлгіні бейбітшілік сүйгіш Тәуелсіз Қазақстандағы әскери саланың нығаюына сәтті пайдаланып, тиімді реформа жүргізе білді.

КӨРКЕМ МІНЕЗ, ТАБАНДЫ ТАЛАПТЫҢ ИЕСІ

Оның болмысы биязы, көркем мінезді жаратылысы басшылық қызметте жайлы сезілгенімен, табандылығы мен талапшылдығы тастүйін болатын. Бойындағы тағы бір ерекшелігі – есте сақтау қабілетінің мықтылығы хәм жадының берік жанының жайсаңдығы көп кісінің көңілін мамыражай күйге бөлегенінің талай куәсі болдық.

Қиын-қыстау кезеңдерде Отан алдындағы борышын өтеуге шақырылып, азды-көпті қиындыққа шыдас бере алмаған бозбалалар да сол уақыттарда аз болмады. Әскер ұстау – қауіпсіздігің мен тыныш ұйқыңның кепілі десек те, оны ұстап тұру ел бюджетіне арзан түспесі бесенеден белгілі. Тәуелсіздігін енді алған жас мемлекет үшін мұндай дәреже, деңгей тіптен қымбатқа шығады. Машақаты көп, мазасыздау осы кезеңде Сағадат Нұрмағамбетовке елдің қорғаныс саласының тізгінін ұстау сеніп тапсырылды. Сұрапыл соғыс пен қан майданды көзбен көрген азаматқа бейбіт күннің мұндай өтпелі кезеңі «бақытты шақтай» көрінсе керек-ті. Алайда, оны Сағадат

Қожахметұлындай жүрекпен сезініп, жан-тәнімен түсінетін сарбаздар қайда?!

Бейресми статистикаға сүйенсек, Тәуелсіздік таңындағы кезеңдерде әскерге шақырылушылар қатарындағы 13 мыңнан астам сарбаз әскери бөлімдерді тастап кеткен көрінеді. Себеп, әскер ұстаудың материалдық қажеттіліктерінен басқа, ондағы әлеуметтік-құқықтық жағдайлардың теңсіздігі, әлімжеттіктің белең алуы сынды жағымсыз көріністер жиі байқала бастады. Осының бәрі де әскер тәрбиесіне жіті көңіл бөлу қажеттігін талап етті. Жағымсыздау әсері болса да, бұл – шындық. Өйткені, кезінде қаламы қарымды журналист Сауытбек Абдрахманов 2001 жылы жарық көрген «Тәуелсіздік шежіресі» атты кітабының

сөз арнады. Министр «Кеңес Одағының ыдырауына байланысты туындаған аса күрделі сан қырлы процестердің салдарынан» болып жатқан аса ауыр сынақтарға орай: «Барлық әскери қызметшілерден республика Конституциясы мен заңдарына адалдығын сақтауды, тыныштықты, өзара құрметке негізделген қатынастарды қолдауды, халықтардың достығы мен туысқандығын ардақ тұтуды өтінемін. Әскери қызметшілердің ары мен қадір-қасиетіне кір келтірілмесін. Сіздерді әскери борышқа адалдықтырыңыз бен Қазақстан Республикасы көпұлтты халқының алдындағы жауапкершіліктеріңізді сақтауға шақырамын», деп атап өтті. Әдетте бүкіл тыныс-тіршілігі темірдей тәртіпке

күрделі міндеттерді шешуге тура келгенін аңғарта алады...» деп толғап, тасқа басқан екен.

Байқасаңыз, автор сөйлеміндегі темірдей тәртіпті талап ететін әскери сала жетекшісінің сөзі бұйрық райда емес, көңіл қалауына ойысатын өтініш айту сипатына ауысқан. Қалай десек те, мұны Сағадат Қожахметұлының болмыс бітіміндегі адами қасиетін асқақтатын көркем мінезді келбетінің бір ұшқынына баласақ, қателесе қоймаспыз. Өйткені, бұл сөйлемнің астарында оның жүрегінің жұмсақтығы, көңілінің пәктігі жасырынып жатқандай. Осы орайда, оның жанашырлық келбеті мен Отанға деген сүйіспеншілігін сездіретін тағы бір мысал ойға оралады. Сол жылдары әскери әлеуетіміз қалыптасу кезеңінде

29-бетінде мынадай үзінді келтіреді.

«1992 жылдың 11 шілдесі. Қазақстан Республикасының Қорғаныс министрі С.Нұрмағамбетов республика территориясындағы әскери бөлімдерде әскери міндетін өтеп жатқан жауынгерлерге

негізделетін, бұйрықпен жүріп, бұйрықпен тұратын армияның адамдарына министрдің өтініш айтуының өзі сол бір қилы кезеңдерде, егемендіктің елең-алаңында, Тәуелсіздіктің тәй-тәй басқан тұсында мемлекет қауіпсіздігіне қатысты қандайлық қиын да,

болса да, тактикалық оқу-жаттығуларымыз ешқашан толастамайтын. Күндіз түні, тіпті, жасының жетпісті алқымдап қалғанына қарамай Сарыөзек пен Отарда өтетін далалық оқу-жаттығуларға өзі қатысып, көзбен көріп, қатекемшіліктер мен жетістіктерді

саралап, бағасын беріп жататын. Ол ол ма, Тұңғыш Президенттің өзін сондай жиындарға жиі шақырып, әскеріміздің әлеуетін паш еткен кездері де аз емес. Сондай жаттығулардан соң сарбаздармен тікелей жұмыс істейтін командирлердің басын қосып, Отанды сүю әрбір отбасынан басталатындығын ұзақ баяндайтын. Кеңес әскері бауырмалдық пен достықты ту ету арқылы сұрапыл соғыста жеңіске жеткендігін айтып, әскерилер арасындағы өзара ынтымақтың кең тамыр жаюы керектігін тереңнен түсіндіретін. Осындай үлгілік сипаттағы үгіт-насихат жұмыстарының нәтижесі болса керек, жоғарыда аталған 13 мыңнан астам «қашқын» сарбаздың 30-ға жуығы ғана қатаң жауапкершілікке тартылыпты. Ал қалғандарына заң аясындағы жазаның жеңіл түрлері қолданылған немесе олармен тәрбие жұмыстары

түсіндіру, ұғындыру сипатында жүргізіліп, Отанын сүйген азаматтар легінің қалыптасуына оң ықпал еткен.

Сонымен қатар, мұның бәрі де Сағадат Қожаметұлының адамгершілік қасиетінің қыр-сыры

болғанымен, қарамағындағы қызметкерлерге тапсырма беріп, орындалуын талап еткенде, оның табандылығында шек болмайтын. Осы бір тұста Сағадат ағамыздың зейіні зерек болғандығын да атап

өтпеске болмайды. Өйткені, ол қызметте жүрген жылдарында да, зейнеткерлікке шыққан кезеңінде де қарамағында қызмет еткен офицерлердің барлығының дерлік аты-жөні мен әкесінің есіміне дейін жатқа біліп, туған күндерінде

арнайы қоңырау шалып құттықтап жатуы көптеген кісінің таңданысын тудыратын әрі көңілдерге риясыз қуаныш сыйлайтын еді.

ЖҮКТЕЛГЕН ЖАУАПКЕРШІЛІК, АҚТАЛҒАН СЕНІМ

1992 жылдың наурыз айында Сағадат Қожахметұлы Тұңғыш Президенттің атына қолдау хат жолдап, маған И.Конев атындағы Алматы жоғарғы жалпы әскери командалық училищені басқаруды ұсынды. Бұйрық солай болды. Ал енді бес мыңға жуық адамы бар алып ұжымға бар-жоғы қырық жаста жетекшілік ету, маған үлкен жауапкершілік жүктеді. Бұл беделі биік лауазым саналғанымен, міндеті жеті атанға жүк боларлықтай жұмыс еді. Бір училищеге жетекшілік етеміз деп жанығып жүрген мына біздер, сол тұста Тұңғыш Президентіміздің тұтас бір мемлекеттің әскер тізгінін С.Нұрмағамбетовке ұстатуы арқылы оған зор жауапкершілік жүктеп, сенім артқанын жан жүрегіммен сезініп, түйсіндім. Сол себептен де Сағадат Қожахметұлының әркез қасынан табылып, тапсырмаларды тиянақты орындауға тырысып бақтық. Бұл туралы Сағадат Қожахметұлы өзінің бір жазбасында былай дейді:

«Мен 1991 жылы Қорғаныс комитетінің төрағасы болатынмын. Қарулы Күшіміз әлі құрылмаған. Сол кезде осы кадр мәселесі төңірегінде ойлана бастадық. Себебі, өзге ұлттың өкілдері өз елдеріне кеткісі келді, оларды ұстап тұра алмайсың. Сол тұста жеке-жеке шаңырақ құрған республикалар өз жеріндегі әскерилерге: «Ант қабылдандар. Қабылдамасандар, кетіндер», – деп өз елдерінің антын

қабылдатып жатқанды. Біз Президентпен кеңесіп, елде қалған әскери қызметкерлердің бетін бері бұрдық.

Осы орайда, жаңадан құрылғалы тұрған Қарулы Күшімізге қажетті мамандарды қайта даярлаймыз деген сұрақ туындай бастады. Сонда біз қайттік, Ресейдің Генералдық штабымен республикаға кадр дайындау жөнінде шарт жасастық. Ресей әуелі келісім бере қойған жоқ, біз түгілі Украина мен Белоруссияны да жолатпады. Не керек, түбінде келісімге келіп, жыл сайын 40 офицерді әскери академияға, 250-300 офицерді әскери училищеге оқуға қабылдайтын болды. Менің жіберген сол офицерлерімнің көбі қазіргі кезде генерал шенін алып, жоғары лауазымдарға ие болып отыр. Академияларға оқуға қазақтың офицерлерін іріктеп, елдің мүддесі үшін қызмет етер, қол бастар деп жібердім. Үміт ақталды. Егемендіктің алғашқы жылдарында біздің әскери училищеге сол кездегі полковник А.Тасболатовты бастық етіп тағайындадым. Оған: «Жігіттерді өсіресің және көбіне қазақтың баласын аласың», – деп міндет жүктедім. Қазір онда 95 пайыз қазақ жігіттері оқиды. Әскери училищеге бұрын төрт мамандық болса, қазіргі уақытта соны он бірге жеткіздік. Осының барлығы кадр даярлау мәселесі төңірегінде атқарылған істер еді» деп еске алады.

Осылайша, Сағадат Қожахметұлының жетекшілік етуімен өзінен кейінгі буындағы әскери мамандар өсіп, жетілді. Шын сардардың тәжірибесіне сүйеніп шеберлігін шыңдап, бүгінде С.Нұрмағамбетов секілді биік белестерді бағындырған Мұхтар Алтынбаев, Сейілбек Алтынбеков, Айтқали

Исенғұлов, Әлібек Қасымов, Сәбит Тауланов, Ким Серікбаев, Бақытжан Ертаев, Алмасбек Абдрахманов, Әлихан Жарболов, Мубарак Орынбеков т.б. сынды бір топ генералдар легі қалыптасты. Олар Отан қорғау ісінде әрқашан да өз анттарына адал болып қала бермек және ұрпақтар сабақтастығы өз жалғасын табатыны да сөзсіз.

С. Нұрмағамбетов тағы бір естелігінде «Еліміздің Қарулы Күштерінің қалыптасу кезеңіндегі бай тарихи оқиғаларды санада жаңғырта отырып, мен 1992 жылдың 8 желтоқсан күнін ерекше еске аламын. Бұл біздің Тәуелсіз әскеріміздің

қалыптасу шежіресіндегі аса бір маңызды сәт еді. Дәл сол күні өткен Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері басшылығының жиынында Президентіміз Нұрсұлтан Назарбаев алғаш рет Қарулы Күштердің Жоғары Бас қолбасшысы ретінде бірінші рет сөз сөйлеп, Тәуелсіз еліміздің тәуелсіз армиясының даму бағдарламасын нақты және толымды түрде айқындап берген еді. Елбасының осы тарихи сөзінде еліміздің Қарулы Күштерінің саны жағынан ықшам, ұшқыр, жан-жақты дайындықтан өткен білікті және бүгінгі заманның талаптарына толық

жауап беретін сипаттамасы айқындалды», – дейді.

Сағадат Қожахметұлы жайында пікір білдірген азаматтар «Бауыржан Момышұлы оны «сыпайы генерал» дейтін еді» деп еске алады. Бұл батырдың батырға берген шын бағасы, шынайы сөзі. Сөзі мірдің оғындай тік сөйлеп, ақиқатын айтар аңыз адам Б.Момышұлынан «сыпайы генерал» деп баға алған, Кеңес Одағының батыры Халық қаһарманы, Тәуелсіз еліміздің тұңғыш Қорғаныс министрі, армия генералы атанған Сағадат Нұрмағамбетов биыл 100 жасқа толар еді. Біз сардар өмірінің кейбір қырларына там-тұмдап тоқталдық. Шын

сардар туралы әлі талай дүниелер жазылатыны белгілі десек те, өнегесін көріп тәрбиесін алған азамат ретінде ұрпақтар сабақтастығын жалғастыра түсуді шәкірттік борышымызға баладық. Өмір аламына қосқан ұстазымыздың қарамағында жылдар бойы еңбек етіп, шәкірті атанып, қанат қомдап түлеп ұшсақ та, болмысы болаттай берік, мінезі жібектей жұмсақ Сағадат Қожахметұлы жайлы тереңнен толғау үшін қаламымызды ақ параққа тіредік. Батырымыздың 100 жылдығы құтты болғай!

**Генерал-лейтенант
Абай ТАСБОЛАТОВ**

ЕЛДІГІМІЗДІҢ БЕЛГІСІ

Елдігімізді танытып, нышанымызды айқындаған күннің тарихтан алған өз еншісі бар. Ол күн бәрімізге белгілі. Төртінші маусым күні бүгінде саналы ұрпақ жақсы біледі. Жыл сайын осы күні Мемлекеттік рәміздеріміз ұлықталып, оның маңыздылығы ерекше аталып өтеді. Иә, 1992 жылдың 4 маусымында Қазақ елінің рәміздері ресми бекітіліп, күллі әлемге өзіміздің азат ел екенімізді паш еттік.

БАЙҚАУДАН БАСТАЛДЫ

Егемен еліміздің алғашқы қадамдарының бірі өз Туын, Елтаңбасы мен Әнұранын таңдау болды. Осы тұрғыда дайындық жұмыстары мұқият жүргізілді. Алдымен 1992 жылдың басында Жоғарғы Кеңестің төралқасы мемлекеттік символиканы дайындау бойынша жұмыс тобын құру туралы қаулы қабылдады. Осы құжатқа сәйкес арнайы шығармашылық комиссия құрылды. Оның құрамына белгілі заңгерлер мен қоғам қайраткерлері кірді.

Көп кешікпей Елтаңба, Ту және Әнұран жобаларын жасауға конкурс жарияланды. Оған қатысушылар алдына күрделі әрі жауапты міндеттер қойылды. Мемлекеттік рәміздер, әсіресе тарихи, саяси және экономикалық символизмге сәйкес келуі тиіс болды. Ал рәміздер жобаларын жасау конкурсында 600-ден астам адам қатысқан екен. Мемлекеттік ту эскиздері

бейнеленген шығармашылық еңбектері бар түскен өтінім 1200-ді құраған.

Сондай-ақ конкурса болашақ Елтаңбаның 245 сурет жобасы мен 67 суреттемесі және Әнұранның 750 нұсқасы ұсынылыпты. Және де термин сөздердің қазақ тілінде пайдалануына баса назар аударды. Соның нәтижесінде «елтаңба», «әнұран», «рәміз» сөздері бүгінде кеңінен қолданылып жүр.

Ел рәміздері республиканың жүріп өткен тарихи жолын, қазіргі экономикалық, әлеуметтік және саяси өмірін бейнелейді. Қазақстанның Туы, Елтаңбасы мен Әнұраны бүгінде төрткүл әлемге танымал. Олар халқымызды біріктіріп, өз Отаны үшін мақтаныш сезімге бөлейді, жарқын болашаққа деген берік сенім мен үміт сезімдерін ұялатады.

ЕЛТАҢБАНЫҢ ЕКІ АВТОРЫ

Мемлекеттік елтаңба бойынша жасалған 245

жобаның арасынан жеңімпаз атанған авторлар – бірі Өзбекстанға, екіншісі өз елімізге сәулет өнерінің талай тамаша туындыларын тарту еткен тұлғалар.

Атап айтқанда, Жандарбек Мәлібеков – Астанадағы Лев Николаевич Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті сәулет кафедрасының профессоры, Өзбекстан және Қазақстан Сәулетшілер одақтарының мүшесі, Өзбекстанның еңбек сіңірген сәулетшісі, Қазақстанның Құрметті сәулетшісі, «Құрмет» орденінің иегері. Ол 1942 жылы 24 наурызда Қызылорда облысы, Жаңақорған ауданының Екпінді ауылында теміржолшылар отбасында дүниеге келген. Ташкент политехникалық институтының сәулет өнері факультетін бітірген. Ташкенттегі бас ғылыми-инженерлік қала құрылысын жобалау институтында қала құрылысы шеберханасының жетекшісі, кейіннен жобалар жөніндегі бас сәулетшісі болып қызмет істеді.

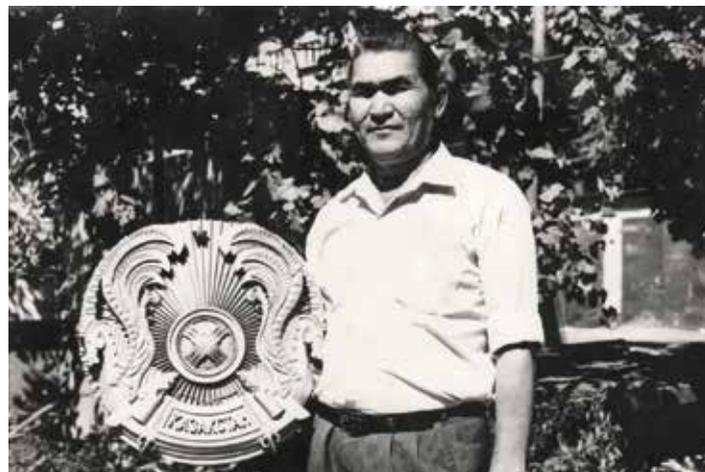

Ташкент, Нөкіс, Самарқан, Әндіжан, Наманган, Ферғана қалаларының орталықтарын абаттандыру мен безендіру бойынша өткізілген бәйгелерде жеңімпаз және жүлдегер атанды. Өзбекстан астанасындағы Үкімет қонақ үйі, драма театры, Орталық кітапхана, Төле бидің (Қарлығаш бидің) басына орнатылған мешіт, Қазақстан мен Қырғызстан елшіліктерінің ғимараттары, Самарқандағы облыстық әкімшілік үйі, Әндіжандағы әуежай, Ферғанадағы облыстық пошта, Самарқан, Ангрен, Ферғанадағы бірқатар тұрғын үйлер мен шағынаудандардың сәулет-құрылысын жобалауға қатысқан. 2001 жылы Қазақстанға көшіп келгеннен кейін еліміздің бірнеше қаласының жобалау жұмыстарына және Бас жоспарын жасауға қосалқы автор ретінде үлесін қосқан. Олардың қатарында Астанадағы Қырғызстан елшілігінің ғимараты, «Нұр Астана» мешіті, «Алатау» тұрғын үй кешені, тағы басқа да нысандар бар.

Қазақстан тәуелсіздік алған тұста 1991 жылы Президент Н.Назарбаевтың Жарлығымен Мемлекеттік рәміздерге халықаралық байқау жарияланады.

Жандарбек ағамыз өзінің көптеген жоспарын ысырып қойып, еліміздің Елтаңбасын жасауға кіріседі. 1992 жылдың 27 наурызында байқауға

арналған Елтаңба жобасын Жоғарғы Кеңестің бәйге материалдарын қабылдайтын бөлмесіне тапсырады. Тек Мемлекеттік елтаңба үшін түскен жобаның 6-уы іріктеліп алынады. Оның

ішінде Ж.Мәлібековтің де жасаған жұмысы бар болатын. 1992 жылы 4 маусымда Жоғарғы Кеңес депутаттары 237 дауыспен Елтаңбаның жобасын қабылдады.

«Бұл сәттегі қуанышымды сөзбен айтып жеткізу мүмкін емес. Менің басшылығыммен жасалған нұсқа қабылданды. Енді көп ұзамай Қазақстан азаматтығын аламын. Осында түбегейлі көшіп келіп қалған өмірімді алаңсыз өз еліме арнаймын деген ой басыма келді», - дейді Елтаңба авторы.

Сөйтіп бәйгеден оза шапқан Ж.Мәлібековтың жұмысы Елбасы назарына ілініп, ағаның есімі тарихқа жазылды.

Ал Елтаңбамыздың екінші авторы Шот-Аман Уәлиханов

ақсақалымыздан 2021 жылы қазақ халқы айрылып қалды. 89 жасқа қараған шағында қайтқан Қазақстанның еңбек сіңірген сәулетшісі (1978), Қазақстанның Құрметті сәулетшісі (2003), көрнекті қоғам қайраткері, көптеген ғылыми-танымдық еңбектердің авторы, мемлекеттік және тәуелсіз «Тарлан» сыйлықтарының және «Құрмет», «Парасат» ордендерінің иегері көзі тірісінде бүгінгі ұрпақпен жүздесіп, Қазақстан Елтаңбасы қалай жасалғаны және оның идеясына негіз болған дүниелер жайында талай сыр шерткен еді.

«Маған Елтаңбаны жасау

қағып, оның қанаттарының ортасынан жарқыраған күн сәулесі көрінді. Менің көзім жұмылып кетті, кейін көзімді ашсам, күннің Шаңыраққа айналғанын көрдім. Түсімде көрген нәрселерді таңертең қағаз бетіне түсірдім.

Бұндай идея мені еліктіріп жіберді. Тарих туралы, қазақ этнографиясы туралы кітаптар оқыдым. Жұмыс процесінде ауқымды және бай тарихи, археологиялық материал жинақталды. Көркем-бейнелі республикамыздың Елтаңбасы дәстүрмен және еліміздің тарихымымен байланысып, оның жаңа кезеңдегі дамуының гуманистік бағыты мен ерекшеліктерін сипаттауы керек болды.

Бір сөзбен айтқанда, өткеніміздегі ұлттық символикамыздың бай әсемдігі Елтаңбамызбен ұзақ әрі көп еңбекті талап ететін жұмыс істеу барысында негізге алынды. Кез келген төл туынды, соның ішінде Қазақстан Елтаңбасы да үш құрамдас бөліктен тұрады: негізгі идеялық ойдан, композициядан, мәнерлі құралдан. Елтаңбаны жасау барысында осы параметрлерді толықтай ұстандым», - депті марқұм әңгімесінде.

ТҮСКЕ ЕНГЕН КӨК БАЙРАҚ

Көк байрақ – қазақтың тәуелсіздігінің символы, еркіндігінің көрінісі. Ол

мемлекеттік рәміз ретінде 1992 жылы қабылданды. Авторы – Шәкен Ниязбеков. Қылқалам шеберінің қолынан шыққан байрағымызды президенттер сүйіп, ант береді, тағзым етіп бас иеді. Спортшыларымыз төрткүл дүниені мойындатқан сәтте жалауымыз желбірейді. Даңқты суретші Шәкен Ниязбеков көзі тірі болғанда 85 жасқа толар еді.

Шәкен Ниязбеков 1938 жылы 12 қазанда көне Тараз жерінде дүниеге келген. Оның арғы атасы дана Төле би, ал Кеңес одағының батыры Бауыржан Момышұлы нағашысы болып келеді. Он жасқа келгенде ата-анасынан айрылып жетім қалады. Орта мектепті бітіргеннен кейін, Шәкен Ниязбеков сол тұстағы атақты оқу орны болған Ленинград қаласындағы В.И.Мухин атындағы жоғарғы көркем-өнеркәсіптік училищеге оқуға түседі. Білім ала жүріп студент Шәкен Эрмитаж, Исаак соборы және Петропавловті қалпына келтіру жұмыстарына қатысады. Ресейде оқып, тәжірибесін сол елде жетілдіргенмен, Шәкен Ниязбеков суретшілік жолында өзінің негізгі ұстазы деп Әбілхан Қастеевті атаған.

Сегіз қырлы, бір сырлы талант иесі кезінде Бауыржан Момышұлынан бата алған екен.

«1956 жылы он жылдықты бітіргеннен кейін Жамбылдан

Ленинградқа оқуға аттанғалы тұрғанда теміржол вокзалынан Баукеңді кездестіріп қалдым. Ол кісінің атағының дүрілдеп тұрған кезі. Менен жөн сұрағаннан кейін «Алған бетіңнен қайтпа. Алдыңа қойған мақсатыңа, арманыңа

жет» деп батасын бергендей болды. Сосын «қажетіңе жаратарсың» деп қолыма 200 сом ұстатты. Ол уақытта 200 сом үлкен ақша еді. Осы оқиға есімнен шыққан жоқ, жадымнан ұмытылған емес. Баукеңе қойған менің ескерткішім ол кісінің маған берген батасының ширегінің өтеуі ғана сияқты», - дейді өз естелігінде суретші.

«Баталы ер арымас» деген, Шәкен 1961 жыл Чехословакияда «Глобус» теледидарының дизайны үшін алтын медаль иеленді. Бұдан бөлек ол «Волга» жеңіл автокөлігін құрастырған инженерлердің бірі болды. Даңқты суретші Қазақстан

мен шетелде 50-ден аса жарыстарға қатысып, талай мәрте жеңімпаз атанды.

Тәуелсіздік алғаннан кейін 1992 жылы еліміздің мемлекеттік рәміздерінің бірі туды анықтауға арналған байқау өтіп, оған Қазақстан, ТМД елдерінен, Түркия, Германия, Монғолиядан 1200-ге жуық суретші қатысады. Байқауда Шәкен Ниязбеков ұсынған нұсқа үздік деп танылады.

«Байқаудың соңғы күндері көз ілмедім десе де болады. Қабылдауға баратын күні біздерді сағат сегіздерге шақырған. Ал мен неше күндік ұйқысыздықтан абдырап қалсам керек, ұйықтап қалыппын. Бірақ бардым.

Соңғы талқылауға бес-алты ту ғана қатысты. Менің Туымды көрген марқұм Өмірбек Жолдасбеков: «Біз іздеп таба алмай отырған ту осы емес пе?» дегенде, жұрт қолдай кетіп ду қол шапалақтауынан менің төбем көкке шамалы жетпей қалды емес пе?! Сонымен не керек, ту мәселесі соңғы кеңесте қаралатын болды.

Мен де оған дейін туыма өзгерістер енгіздім. Тудағы оюдың түсі алғашында қызыл түсті болатын. Кейін оны күн мен қырандай алтын түстіге ауыстырдым. Және күн мен

қыран тудың шет жағында еді, оны Президенттің ұсынысымен ортасына қарай жылжыттым. Ту соңғы кеңестен де сүрінбей өтіп, мен Мемлекеттік тудың авторы болып шыға келдім» деген екен сол бір кез жайында ту авторы.

Сол жылы 4 маусымда егемен Қазақстанның Елтаңбасы, Туы мен Әнұраны бекітіледі. Шәкен Ниязбековке Тудың авторы ретінде Биік Мәртебелі куәлік беріледі. Осы арада айта кетейік, Бауыржан Момышұлының зиратына қойылған құлпытас пен Алматы қаласының елтаңбасы да Шәкен Ниязбековтың қолынан шыққан.

Дара тұлға 2014 жылы 16 тамызда 76 жасқа қараған шағында өмірден өтті. Шәкен Оңласынұлының есімі мәңгі халық жадында.

РУХЫМЫЗДЫ БИКТЕТЕР ӘНҰРАН

Ал 1992 жылы жарияланған еліміздің әнұранының мәтіні мен әніне конкурсқа 750 жоба түскен екен. Олардың арасынан байқаудың жеңімпазы деп Мұзафар Әлімбаев, Қадыр Мырза Әлі, Тұманбай Молдағалиев және Жадыра Дәрібаеваның бірлесіп жазған туындысы Қазақстан Республикасының Әнұранының мәтіні деп таңдап алынды.

Алайда, алғашқы (бұрынғы) гимн әуен сақталған,

авторлар: Мұқан Төлебаев, Евгений Брусиловский және Латиф Хамиди) Әнұран 1992 жылы Заңмен бекітілгенімен, ол ән бүкіл қазақтың рухын серпілтіп, рухани болмысын қанағаттандыра алмады. Содан болар, 2006 жылы халықтың өтініш-талабы ескеріліп, 7 қаңтарда Қазақстан Парламенті палаталарының бірлескен отырысында «Мемлекеттік нышандар туралы» Жарлыққа түзетулер енгізілді.

Жалпы 1992 жылы қабылданған алғашқы Мемлекеттік әнұран өз міндетін толық атқарды. Әнұран 14 жылдай жер шарлап, дүниежүзі елдерінің ең құрметті де мәртебелі төрінде орындалды, қазақ деген халықтың үнін бейтаныс жерлерге жеткізді. Олимпиада және басқа да ірі спорт сайыстарында сайыпқыран спортшыларымызды марапаттауда орындалды. Ол мемлекетіміздің қалыптасуы кезеңіндегі тарих беттеріне алтын әріптермен жазылды. Бұл мемлекеттік шығарманың толық мәтіні мен музыкасы халқымыздың мәдени мұрасының алтын қорына айналды.

Кейіннен Мемлекет басшысының арнайы Жарлығымен 2006 жылдың 7 қаңтарынан ресми айналымға Әнұран ретінде Шәмші Қалдаяқовтың

«Менің Қазақстаным» әні енген еді. Бұл әнді автор 1959 жылы үлкен тебіреніс үстінде жазыпты. Жүрегі нәзік композитордың әнді шығаруына кеңестік үкіметтің солақай саясаты себепкер болды.

Расымен де, өткен ғасырдың елуінші жылдарының ортасында Қазақстанда тың және тыңайған жерлерді игеру жұмыстары жүрді. Жұмыс күші керек болып сол кездегі КСРО республикаларынан қоныс аударушылар қарқыны толастамады. Тың және тыңайған жерлерді игеру саясатын жоққа шығаруға болмас. Бұл жерде айтпағымыз, осы саясат арқылы қазақ жерін бөлініске салу, республиканың тұтастығына сызат түсіру секілді мақсаттар жатқан болатын. Кеңес үкіметінің басындағылар Қазақстанның тың даласын, яғни солтүстік облыстарды Ресей тарапына қосу пиғылын жасырын жүргізді.

Мұндай жымысқы саясатты түсінген қазақ халқының патриоттары ата-баба жерін сақтап қалуға талпынды. Шәмшінің «Менің Қазақстаным!» әні де, міне, осы қарау саясатқа қарсылық ретінде жазылған болатын.

Осы ән арқылы халықтың рухы көтерілді, еңсесі тіктелді. Басқасы басқа, ұлы композитордың өзі бұл

турасында: «Ол тұс Ақмоланы «Целиноград» атап, сол жақтағы бес облысты бір өлке етіп, оны Ресей жаққа бермекші болып жүрген кез еді. Осының алдында ғана Оңтүстік Қазақстанның нағыз қазақи үш ауданы Өзбекстанға берілген болатын. Қазақ жері осылайша бөлшектелгелі жатқанда, оның асқақтығын жырлайтын Әнұран қажеттігін сездім. «Менің Қазақстаным» солай туды.

Өлеңін Жұмекен Нәжімеденов жазды. Әнді радиоға Жамал Омарова

жаздырды да, ол ән біздің өтінішіміз бойынша күніне бірнеше рет беріліп тұрды. Бұл менің қасиетті қазақ жерін бөлшектеуге білдірген қарсылығым еді» деп айтқан екен.

Шынымен, бұл ән орындалғанда, Әнұран болмай тұрғанның өзінде, көкіректе ұлтқа, елге деген бір ерекше сезім оянып, патриоттық күйге бөленіп, орнымыздан тұрып кеткенімізді білмей қалатынымыз құпия емес. Бойыңа еріксіз күш, рух беретін де осы саз. Мәселен, 1986 жылғы Желтоқсан оқиғасында жастар алаңға осы әнді ұран етіп айтып, қасқайып тұрды.

Арада ширек ғасыр өткесін, осындай, бір кездері ресми билікке қарсы шығарылған ән бүгінде тәуелсіз еліміздің Әнұранына айналды. Ән құдіреті деген осы болар!

Айта кетейік, бұл әнге сөзді Жұмекен Нәжімеденов 21 жасында жазған. Жұмекен Нәжімеденовтің жұбайы Нәсіп Мұстақызының айтуынша, 1956 жылы Алматыда, белгілі шаңқобызшы Гүлсара Піржанованың үйінде өлең дүниеге келіпті.

Екі тума таланттың бұл туындысы Әнұранға айналар тұста уақыт талабына сай кейіннен өзгеріп, редакцияланды. Және 2006 жылдың 11 қаңтарында «Менің Қазақстаным» әні елдің Мемлекеттік әнұраны сипатында алғаш рет «Ақорда» резиденциясында Нұрсұлтан Назарбаевтың Қазақстан Президенті лауазымына салтанатты түрде кірісу сәтінде орындалды.

P.S. Халқымыздың рухын, ұлттық салт-санасын, қаһармандығы мен даналығын, болашаққа үмітін, арман-тілегін жеткізетін айрықша құндылықтар – ұлттық рәміздеріміз.

Бүгінде Елтаңбамыз елдігімізді білдіріп, көк байрағымыз көгімізде желбіреп тұр. Асқақ Әнұранымыз әрдайым да әлем алдында асқақ шырқалып келеді. Осынау құндылықтарымыздың мерейін үстем етер мереке күні де белгіленген. Сол күні мемлекеттік рәміздерге ерекше құрмет көрсетіледі. Өйткені қазақ елінің болмыс-бітімінің бейнесі, арман-мақсатымыздың айғағы, тәуелсіздігіміздің белгісі қашанда әспеттелуі тиіс. Сондықтан Туымыз көгімізде, Елтаңбамыз төрімізде, ал, Әнұранымыз көкірегімізде мықтап орнықсын! Асқақтай бер, Қазақстан!

Рима ӘБЕУОВА

СИСТЕМА ТЕРРИТОРИАЛЬНОЙ ОБОРОНЫ НАШЕЙ СТРАНЫ БЫЛА ОБРАЗОВАНА СЕМЬ ЛЕТ НАЗАД. ИМЕННО ТОГДА ЗА НЕЙ ЗАКРЕПИЛСЯ СТАТУС ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ВОЙСК ВООРУЖЕННЫХ СИЛ, ПОЛНОМОЧИЯ МИНИСТЕРСТВА ОБОРОНЫ ПО УПРАВЛЕНИЮ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫМИ ВОЙСКАМИ, А ТАКЖЕ ПОЛНОМОЧИЯ МЕСТНЫХ ИСПОЛНИТЕЛЬНЫХ ОРГАНОВ ПО ИХ СОДЕРЖАНИЮ.

НАДЕЖНЫЙ РЕЗЕРВ АРМИИ

С момента обретения Казахстаном независимости тероборона претерпела множество изменений. Так, бригады теробороны

функционировали как коммунальные государственные учреждения местных исполнительных органов, которые входили в

состав Вооруженных Сил только во время мобилизации.

Комплектовались такие учреждения, как правило, бывшими военнослужащими. Позже бригады были преобразованы в воинские части и включены в состав Вооруженных Сил.

В наши дни в зону ответственности бригад территориальной обороны входят задачи по обеспечению охраны и обороны населенных пунктов, защита населения, борьба с десантно-диверсионными и террористическими группами противника, обеспечение режима военного положения в отдельных местностях, ведение вооруженной борьбы на временно захваченной

противником территории. Кроме этого, на бригады территориальной обороны возложены обязанности по обеспечению общественной безопасности.

В мирное время войска территориальной обороны содержатся в сокращенном виде и разворачиваются лишь при введении военного положения путем призыва военнообязанных из числа местного населения.

Военнослужащие территориальной обороны – это офицеры и контрактники, которые проходят ту же самую подготовку, что и военнослужащие в регулярных войсках, то есть в войсках теробороны разработан план боевой

подготовки, согласно которому военнослужащие ТрО проходят занятия по государственно-правовой и боевой подготовке. Они выполняют практические стрельбы, бегают марш-броски, а также для них проводятся теоретические (классные) занятия.

Важнейшей задачей войск территориальной обороны является подготовка боеготового резерва. Для этого раз в год в бригадах теробороны проходят сборы военнослужащих (тактико-строевые учения), в которых принимают участие прошедшие службу граждане, офицеры запаса. Для

каждого из них такие сборы предусмотрены раз в пять лет.

- В ходе этих сборов отбатывается боевое слаживание. Согласно плану занятий, в течение десяти дней для военнообязанных предусмотрены практические стрельбы, марши. Каждый из них проходит службу по своей военной специальности, что дает большое преимущество в знаниях, которые они могут применить в случае необходимости. По итогам сборов, согласно штатно-должностной категории, военнообязанным присваивается очередное воинское звание, - отмечает командир

бригады территориальной обороны резерва Западно-Казахстанской области полковник Расул Закиров.

Стоит подчеркнуть, что военнообязанные, призванные на сборы, защищены законом. В частности, во время проведения сборов за ними сохраняется их рабочее место и выплачивается средняя заработная плата, все они обеспечиваются обмундированием и ставятся на положенное довольствие.

В свою очередь военнослужащие теробороны обеспечены социальным пакетом, включающим жилье, начисление пособий и компенсаций, медицинское и вещевое обеспечение. Военнослужащие также освобождены от налоговых выплат.

- В случае, если военнообязанный не явился на сборы, то происходит его замена. После проведения сборов совместно с Департаментом по делам обороны проводятся поисковые мероприятия. Это нужно, потому что в военное время данный гражданин прикреплен к нашей бригаде. Стоит добавить, что до проведения

сборов военнообязанные оповещаются об их начале нашими офицерами заранее, - говорит Расул Закиров.

Войска территориальной обороны регулярно принимают участие в республиканских учениях. В 2023 году в области Жетысу и Северо-Казахстанской области состоялось межведомственное учение «Бекет-2023», в котором приняли участие бригады теробороны.

С 26 марта и по сей день военнослужащие бригады территориальной обороны ЗКО принимают участие в ликвидации масштабных паводков. Командиром бригады теробороны было выделено сто человек, которые работали посменно в круглосуточном режиме (по

Слова благодарности в адрес бойцов высказал аким области, представители других силовых структур, а также спасенные жители в эвакуационных пунктах.

Подразделения ТрО принимали участие в ликвидации ЧС в других регионах Казахстана. Так, бойцы территориальной обороны участвовали в

ликвидации паводков в Туркестанской области в 2020 году и в тушении лесных пожаров в Костанайской области в 2022 году.

Особенно стоит отметить их работу в период чрезвычайного положения во время пандемии COVID-19, когда впервые в истории страны были развернуты войска теробороны с

призывом военнообязанных. Они несли службу на блокпостах, в патрулях и оперативном штабе.

В целом применение войск территориальной обороны подтвердило свою действенность и продемонстрировало высокий уровень патриотизма наших граждан.

Нариман ДЮСЕНОВ

30 человек, 10 – в резерве). Усилиями военнослужащих бригады было эвакуировано 459 человек, 85 голов мелкого рогатого скота, а также бойцы уложили 26900 мешков с песком, укрепив береговую линию на протяжении 50-90 км.

Сегодня военнослужащие бригады продолжают укреплять дамбы, а также оказывают помощь в разгрузке гуманитарной помощи. Полковник Расул Закиров отмечает, что бригада теробороны проделала большую работу. По его словам, каждый был готов помочь.

ҚОРҒАНЫС МИНИСТРЛІГІНДЕ ЖУРНАЛИСТЕРГЕ ҚҰРМЕТ КӨРСЕТІЛДІ

**БҰҚАРАЛЫҚ АҚПАРАТ ҚҰРАЛДАРЫ
ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІНІҢ КӘСІБИ МЕРЕКЕСІ ҚАРСАҢЫНДА
ҚР ҚАРУЛЫ КҮШТЕРІНІҢ ҰЛТТЫҚ ӘСКЕРИ-
ПАТРИОТТЫҚ ОРТАЛЫҒЫНДА САЛТАНАТТЫ ШАРА ӨТТІ.**

Оған телеарналардың, баспа және электронды БАҚ өкілдері қатысты.

Қорғаныс министрінің атынан журналистерді оның орынбасары Дархан Ахмедиев құттықтап, құрмет грамоталарын табыс етті. Ол халықты хабардар етуде, қоғамдық пікір

қалыптастыруда және қоғамда әділ қарым-қатынас орнатуда ақпарат саласы қызметінің маңыздылығын атап өтті.

– Жиырма бірінші ғасыр – ақпарат ғасыры деп аталады. Ақпарат адамның негізгі қажеттіліктерінің біріне, қоғам өмірін әлеуметтік ұйымдастырудың іргетасына

айналды, – деді министрдің орынбасары.

Дархан Ахмедиев бүгінгі кездесу «төртінші билік» өкілдері мен қорғаныс ведомствосы арасындағы

ынтымақтастықты нығайтуға, Қарулы Күштердің ашықтығын арттыруға және әскери қызметтің беделін нығайтуға қызмет ететініне сенім білдірді. Министрдің орынбасары қаламын қару етіп жүргендерге қажырлы еңбегі, ешнәрсеге бей-жай қарамайтындығы, кәсібіне адалдығы үшін алғысын айтты.

– Бұл шара бірлескен медиа-жобаларды жүзеге

асыруға және Қорғаныс министрлігімен өзара тиімді іс-қимыл жасайтын бұқаралық ақпарат құралдарының аясын кеңейтуге кезекті қадам болатынына сенімдімін, – деп түйіндеді ол.

Журналистерге тарту ретінде ҚР Қарулы Күштері Ұлттық әскери-патриоттық орталығының шығармашылық ұжымы мерекелік музыкалық бағдарлама дайындады.

ҚАРА ШАҢЫРАҚТЫҢ ҚАДІРЛІЛЕРІ

Сапарғали ағаға деген құрметіміз ерекше. Ол кісі – дара жан. Қарымды қаламгер иесі. Әскери тақырыпқа «тыңнан түрен салған» тағы осы кісі. Танығаннан бері «Сапар аға» дейміз. Бір жақсысы, шаңырақ иесі кім болса да бұл кісі бізден аяқ тартып қалған жоқ. Қашан болсын, есігімізден еніп тұрады. Дегенмен, өзі «уығын керген керегесі» ғой.

Тек кейінгі кездері келуді сиреткені болмаса... Бұрынғыдай ат басын бұрмағанмен, бүгінгінің байланысы арқылы бар екенін білдіріп тұрады. Қарапайым қалпымен әр мерекені ұмыт қалдырмай, құттықтап, хабарлама жіберіп тұратын әдеті бар.

Кішіпейілдігімен көпті өзіне баурап алатын аға жайында әлі талай айтарымыз бар.

Әскери журналистикасының атасы. Осындай тақырыппен сол кездегі «Сарбаз» газетінің тілшісі Жансая Сыдықбай мақала жазды. Әрине, кейіпкері – Сапарғали Жағыпаров. Содан бері Жансаяға әскери журналистиканың ғана емес, өзінің де «атаң қылдырмайсың ба?» деп әзілдесетінбіз. Өйткені, Сапар ағаның да кейде «келінім болса» деген ойы қылаң беретін. Әрине, бәріміздің меңзейтініміз – Сапар ағаның ұлы Тимур. Сол Тимур бірде редакцияға енген бетте Жансая әзілдеп: «сен мені қашан аласың?» деді. Осыдан соң Тимурмыз редакцияға ат ізін салмай, ізім-қайым жоқ болып кетті. Оның мәнісін білмек боп Сапар ағадан сұрамаймыз ба, ол кісі: «қыз бала ғой, жігітке солай айтқан соң, ол не істесін енді?» деп қарап тұр. Сөйтсек, Сапарғали ағамыз да қалжыңымызды түсінбей, шынға балаған екен.

Сәндібай аға! Сәндібай ағамен жолығуға себеп болған – бір кездегі «Сарбаз» газеті редакторының орынбасары болған Ақан аға. Баспасөз күніне орай тауып берген кейіпкері осы Сәндібай аға (Күмісбеков) болатын. Ашық-жарқын көңілімен ағамыз әңгіменің тиегін ағытты. Баяғыдан білетін

Қазақта «қара шаңырақ» деген ұғым бар. Ол қашанда киелі. Одан өсіп-өніп, қанат қаққандар кері оралып, өткен-кеткендерімен бөлісіп, шаңырақты шаттыққа бөлеп жатады. Біздің редакция – құдды сол бір қара шаңырақтардай.

Өзім осы қара шаңыраққа бірталай уақыт бұрын аяқ басыппын. Содан бері киелі шаңырақтың қақпасын ашып, емін-еркін келіп жүрген талай жанды кезіктірдім.

Есіктен еніп, Сапарғали аға (кезінде «Қазақстан сарбазы» газетінің бас редакторы болған) бастаған жайсаңдар келгенде редакцияға қайта құт-береке енгендей болады. Өткенді айтып, болашақты бөлісіп, сол кезде бір жасап қаламыз. Әрбір сөзді көңілге түйіп, санамызға сіңдіріп те жатамыз. Әзіл-қалжыңға да бой алдырамыз. Кейін осының бәрі ой-санамызда әдемі, әсерлі естелік боп өріліп қалады....

адамша бірден шүйіркелесіп те кеттік. Алғаш рет осы кісіден газетіміздің өткенін білдім. Алматыдан қалай Астанаға көшкенін, көші-қон кезіндегі қиыншылықтарын, іске деген ынта-жігерлерін әсерлі жеткізіп еді. Сол кездегі «Сарбазды» «Қазақстан сарбазы» газетінің

ізбасары санайтынын да ашық айтты.

Сәндібай аға да редакцияны айналып өтпей, қолы қалт еткенде қара шаңыраққа келіп тұратын еді. «Қарулы Күштердің генералдарын» (кітабы) көпке ұсынған ағамыз әнебір жылдары «Баяндауға рұқсат етіңіз!» деген айдармен газетімізде өткір мақалаларын жариялап тұрды. Бір кездері хабар үзбей, қара шаңыраққа қарайласқан қадірлімізді көңіл шіркіннің «қазір қайда екен?» деп іздейтін кездері де болады.

Біз қара шаңырақ бос қалып, атауы өзгерген тұста келдік. Оған дейін мұндағылардың амалсыздан аластаған жайлары бар екен. Жан-жақтан жиналған біз оны қайдан білейік?

Босағаны аттағаннан киелі шаңырақтың қыр-сырын меңгеруге тырысқанымызбен, жөн сұрайтын адамымыз болмады. Төрге жайғасқандар (бұрынғы газет қызметкерлерінің көбісі баспасөз қызметінде жұмыс істейтін) бізге әрине, сынап қарады. Сол тұста Сәндібай аға:

«Бұлардың жазығы не? Жүйе солай болды, оларға сынап қарағандарың жөн емес» деп төрелігін айтты. «Терінің пұшпағын бізден бұрын илеген» бұл кісінің бір ауыз осы сөзі әжептеуір бойды тіктеп тастаған еді.

«Жүніс деген жігіттің төресі». Осы сөзді марқұм Ераға жиі айтатын. Атын жиі естігімен, өзін біле бермейтін сол ағамызбен де қара шаңыраққа ұшырастым. Қияқ мұртты, аққұба жан кейін біздің де көңілден орын алды.

Жаны жайсаң жанмен дидарласқан бір ғанибет. Алдыңғы жылы-ақ Жүніс ағамен (Жүніс Омар кезінде «Қазақстан сарбазы» газетінің жауапты хатшысы болған) сұхбаттасқан едік. Тағдырын, өмір жолын білдім. Көңілінің кеңдігін көрдім.

Сыпайылығы мен сөз саптауы бөлек әңгіме. Жомарт жан туралы ойға түйгенім көп болды. Өкініштісі сол, аға туралы жазған мақаламда оны көрсете алмадым. Уақыт тапшы болды ма, білмедім, жазғаным көңілімнен шықпады. Әйтпесе, көңіл-хошымен жырлайтындай-ақ бұл кісі.

Жүніс (Омаров) ағаның Ерағамен телефонмен тілдескенде әзілдесетіні бар еді...

Бірде сол ағамыз (Жүніс аға ол кезде Қорғаныс министрлігінің баспасөз қызметінде жұмыс істейді) редакцияға қоңырау шалды. Әдеттегідей телефон тұтқасын көтерген Ераға жұмыстың көптігін тілге тиек етіп, үлгеріп жатқанын жеткізеді. Сөйтсе, Жүніс аға табан астында: «Оу, Ераға, бір емес екі замыңыз бар, үлгермейтіндей не жаныңыз бар?» деген екен.

Мұрағаттан керек деректерді қалай да тауып алып, тарих шежіресін тізбектейтін қара шаңырақтың тағы бір қадірлісі бар. Ол – Марат Жүніс-бек.

Марат ағаның қолыма тиген алғашқы жазбасы – Чернобыль апатына байланысты жазған дүниесі. Дерек пен дәйегі көп. Мәнді мақала. «Сіз мұның бәрін қайдан

тапқансыз?» деп сұраймыз ғой. «Үндемесендерші, табамыз ғой» деп қояды ағамыз.

Қара шаңырақ қайда көшпесін, күні бүгінге дейін тауып алатын да осы кісі. Бізден бір қол үзіп көрген жоқ. Келіп, өткен-кеткендерді айтып, әзіл-қалжыңның тиегін де ағытып кетеді. Қашан келсе де, қолынан дүниесі түспейтін ағаның (фотоархив пен басқа да деректерге толы) сыры өзіңе мәлім.

Сол ағамыз Ақан ағамен жора-жолдас. Екеуінің әзілі керемет. Редакцияға келген бетте «әлгі бір уыс қайда жүр?» дейді. Басында түсінбейтінбіз, сөйтсек, бір уысы Ақан аға (ірі денелі болатын) екен.

Бала сияқты елгезек жандар болады. Марқұм Құдайберген аға (Медиманов) Ақтауда жатса да, Астанаға келсе де сол аңқылдаған мінезінен танбайтын. Әскери-теңіз күштеріңде не жаңалық бар, соны қолма-қол жазып, поштамызға салып жіберетін еді. Кейін жұмыс барысымен Астанаға ауысып, редакцияға жиі келетін болды. Әрине, Ерағаның тұсында...

Зейнеткерлікке шыққан кезде шаңырақты анда-санда еске алып, келіп-кетіп жүрді де, бұл ағамыздан бірте-бірте хабар үзілді.

Сол ағамыз поштаға мақала жіберетін де, «шықты ма, шықты ма?» деп редакцияға күнұзақ телефон шалатын. Сол кезде Ерағамыз: «Әлейкүмсалам Меди-Аманов Құдайберген, материалдар шықты ма деп сұрай берген» деп ұйқастырып жіберуші еді.

P.S. Сіздер – керегесін керіп, уығын қадаған қара шаңырақтың қадірісіздер. Қадірлілер барда қара шаңырақтың құты қашпайтынын қаперімізден еш шығармадық. Бар болыңыздар, нар болыңыздар! Ізгі тілек осы! Рима БІЛӘЛҚЫЗЫ

ӨМІР ИІРІМДЕРІ

«САРБАЗҒА» КЕЛГЕЛІ ДЕ
БІРАЗ БОЛЫПТЫ. НЕБІР
ЖАҒДАЯТТАРДЫ КӨРДІК.
ХИҚАЯТТАРДЫ ДА БАСТАН
КЕШТІК. СОНЫҢ БІРДІ-ЕКІЛІСІН
НАЗАРҒА ҰСЫНАЙЫН.

Рима ӘБЕУОВА, "Сарбаз" газеті мен "Айбын" журналының сарапшы шолушысы

«...МАҚАЛАМ ШЫҚТЫ МА ДЕП СҰРАЙ BERГЕН»

Ераға (Ерғазы Әсембеков) бас редактор болған кезде редакцияға марқұм Құдайберген Медиманов жиі келетін. Жай келмейтін, жұмыстағы компьютерге отырып, жазуын жазып кететін.

Кейде сол ағамыз бізге бас сұға алмаған жағдайда дүниесін поштаға жіберетін. Қай уақыттан әдеті сол, ертеңінде-ақ редакцияға күнұзақ телефонға тыным бермейтін. Онысын білетін Ерағамыз тұтқаны көтере: «Әлейкүмсалам Меди-Аманов Құдайберген, мақалам шықты ма деп сұрай берген» деп ұйқастырып жіберуші еді.

ҚАНЫМДЫ ІШТІҢ ҒОЙ...

Бірде айы-күні жақындаған немере әпкем үшін қан тапсыру қажет болды. Сабылып отырып қан тапсыру орталығына бардым. Ол

жердегілер түр-тұрпатыма қарайды да, «саған болмайды» деп қайтарып жібереді. Не істейтінімді білмей дал болып отыр ем, Ақан аға «мен донор боламын» деді.

Қуана қайыра қан орталығына бардық. Ағаның тау тұлғасын көріп, ондағылар «міне, бұл кісінің жөні бөлек» деп жұмыстарына кірісіп, екі кісінің есебіндегі көп мөлшерде қан алды.

Содан шыға салып Ақан аға (ол кезде бас редактордың орынбасары): «Әдетте бастықтар қызметкерлерінің қанын ішуші еді, сен керісінше менің қанымды іштің ғой» деп әзілдесін.

БІЗГЕ ЖАҚСЫСЫН BERГЕН

Редакциямызда бір кездері Андрей Шацких, Олег Таран, Бахтиер Пулатовтар (Бахтиер әлі де әріптес) қызмет етті. Бәріміз бір ұжымда «бір терінің пұшпағын» иледік.

Ойын-күлкіміз бір, салт-дәстүріміз де біте қайнасып кеткен. Ананың, мынаның тойы демейміз. Қай діннің өкілі болса да бір-бірімізді құттықтап, тілекші боп жүреміз.

Сондай бір жиындарда адамшылықтарына риза болған Жансая (Жансая Сыдықбай): «Біздің ұжым күшті ғой. Бұл ортаға Құдайдың өзі өзге ұлт өкілдерінің игі жақсысын берген», дейтін еді.

«ЖІБЕР ДЕДІ, ЖІБЕРДІМ»

Редакцияда бір отбасындай күй кештік. Қазақылыққа салынып, ағалы-қарындасты сыйластығымыз да болды. Ерағамыз бар, Ақан ағамыз бар, Сұлтан ағамыз бар. Әр ағамыздың орны ерек.

Бірде сол ағалардың бірі Сұлтекең Бақытгүлге: «Туысқандардың хаты еді, осыны мына мекенжайға жіберіп бере қойшы» деп

өтініш жасайды.

Бақытгүл (Бақытгүл Абайқызы) қайдан білсін, өтінген екен, қол қайырымын бере қояйын деп, барынша ол істі тиянақты атқарып береді. Сөйтсек, ағаның көздегені басқа екен. Ішімізде отырып, ор қазыпты. Бақытгүл болса, күйініп жүр. «Жібер деді, жібердім, мен қайдан білейін» деп қояды.

Осы жайттан кейін әлгі ағамыз аразамызда сүйкімін кетіріп алды.

ОҢАЙ ДЕЙСІЗ БЕ?!

Күнделікті жұмыс күні. Тілшілердің мойнында – бір-бір мақала. Арай да (Арай Сүгірбай) көлемді мақала жазуға кірісіп кеткен. Мәлімет жетіңкіремегеннен жазуы біраз бөгелді.

Ерағаң (Ерғазы Әсембеков) болса, күтіп әлек. Бетті толтырып, қаттауға беру қажет. Содан не керек, Ераға шыдамай,

ЖУРНАЛИСТ МАМАНДЫҒЫН МАҚТАНЫШ ТҰТАМЫН

БАЛА КҮНІМДЕ «ӨСКЕНДЕ КІМ БОЛАСЫҢ?» ДЕП СҰРАҒАНДА, МЕН «ТІЛМӘШ, ТІЛШІ БОЛАМЫН» ДЕП ЖАУАП ҚАЙТАРАТЫНЫМ. АЙТУЫН АЙТҚАНМЕН, ЖУРНАЛИСТИКА МАМАНДЫҒЫНЫҢ БАР ЕКЕНДІГІНЕН МҮЛДЕМ ХАБАРЫМ ЖОҚ ЕДІ.

Қалай дегенмен адамның бойына Алланың дарытқан қабілеті жарып шықпай қоймайды екен. Ұлы Отан соғысында із-түссіз жоғалып кеткен атам Мұхаметжан Исақов туралы дерек іздеу барысында Әбу атамен тағдыр жолымызды тоғыстырды. Менің алғашқы өлеңдерімнің, шағын мақалаларым мен әңгімелерімнің сыншысы болған да, ақ батасын берген де – есімі қазақ әдебиетінің тарихында алтын әріппен жазылған жанашыр ұстаз, дарынды драматург, суреткер жазушы Әбу Сәрсенбаев. Майдангер журналистпен шығармашылық бағыттағы байланыс Алматыға алып келді. Сәтін салып, Әл-

Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университетінің журналистика факультетіне түстім. Академик Зейнолла Қабдолов, қазақ сатирасының сардары Үмбетбай Уайдин, тау тұлғалы ұстаздар Темірбек Қожакеев, Әбілпайыз Ыдырысов, Ержан Бектұрғанов, Марат Барманқұлов және тағы да басқа көрнекті корифейлердің көзін көріп, дәрісін тыңдадым. Журналистикадағы қадамымның тұсауы Семей облыстық телерадиокомпаниясында кесілді. Алғашқы уақытта «Семей» жаңалықтар қызметінің тілшісі, кейін «Қазақстан» ұлттық телеарнасының Семей

өңіріндегі меншікті тілшісі болдым. «Сарбаз» газетіне 2008 жылдың соңында келдім.

Бүгінде әскери саланың жілігін шағып, майын ішкен журналистер некен-саяқ. Менің ойымша, әскери тілші атанбас бұрын, ауқымы сан қырлы әскери саланың «отымен кіріп, күлімен шығу» керек. Армияның тәртібі өзгеше, мұнда «жүрдім-бардымға» салынуға болмайды. Полигондардағы оқу-жаттығулардың ортасында болып, әскери қызметшілердің далалық жағдайдағы тұрмыс-тіршілігі мен жауынгерлік іс-әрекеттерін өз көзіңмен көруің қажет. Қыстың аясында, жаздың аптап ыстығында, күз бен көктемнің ызғарлы желінде жауынгерлермен бірге иық тіресе жүріп жазған дүниеңе ештеңе жетпейді. Еліміздің Қарулы Күштерінде журналист қызметін атқару барысында талай жақсы-жайсаңдармен сұхбаттастым. Уақыт өткен сайын талапқа сай бейімделіп, шапшаң қимылдап, шеберлігімді де шыңдап, тәжірибе жинақтап келемін. Менің мамандығым – менің мақтанышым!

Арайдан сұрау салады.

Сол кезде пұшайман болып жатқан Арай: «Ой, аға, қызық екенсіз, мақала жазу оңай дейсіз бе?» демесі бар ма. Осылай жауап беруін беріп алып, «үлкен кісіге қатты айттым-ау» деп, ақталайын деп жатқаны сол еді, Ерағаң қарқылдап күліп жіберді. Бізге қарап, «рас-ау, мақала жазу оңай дейсіңдер ме?» деп, Арайдың тауып айтқанына ырза болып жатыр.

Кейін арамызда бұл сөз мәтел болып кетті.

ҰЛ-ҚЫЗДАРЫМА ТИІСПЕ

Бір жылдары жоғары жақ жиынға жиі шақырды. Жаңа басшы бас редакторды орынсыз сөгеді. Үлкен кісі демейді, бәріміздің көзімізше балаша ұрсып та тастайды. Не керек, «отырсақ опақ, тұрсақ сопақ» болдық.

Көпті көрген кісі ғой. Біз түсіне алмаған жайтты Ераға бірден түсініп, «мына ұл-қыздарыма тиіспендер, көздегендерің кресло болса, босатып берейін» деп орнынан бас тартып, уақытша демалысқа кетті.

Сөйтсек, базбіреулер жоғары жаққа редакция туралы жаңсақ пікір жеткізіп, Ерағаңның қызметіне көз тіккен екен.

ӨКІНІШ

Екі жұмадан соң бізге қаралы хабар жетті. «Сарбаздықтар» Ерағасыз қалдық. Тірісінде қош дей алмағандықтан, ол кісі жайлы білген-түйгенімізді жазып, газет бетіне беруді жөн көрдік. Сөйтіп, қатталған беттер бағанағы жаңа басшының алдына түседі. Біраздан соң сол беттерді алуға Арай барса, әлгі ағамыз толқып отыр дейді.

«Қап, әттеген-ай! Мына кісімен жарты сағат болса да бірге отыр-маппын ғой. Танымаған екенмін, қандай адам болған!..» деп өкінген екен.

P.S. Көзкөргендерден көп естелік бар. Оның бәрін тізбектей беру келмес. Айтар әңгімесі мен бөлісер естелігі таусылмайтын осындай жандармен жолым түйіскеніне ризамын.

Суреттерді түсірген Приозерск гарнизоның баспасөз хатшысы Думан Жұмашұлы

«Қуатты армия –
Жаңа Қазақстан»

2024

АІВҮН

Республикалық әскери-патриоттық журнал